

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
другий (магістерський) рівень вищої освіти

на тему: **Особливості обліку та аналіз доходів і витрат основної діяльності державного підприємства**

Виконала:

Токар Наталія Іванівна
здобувач спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Керівник:

Гордієнко Микола Іванович
професор кафедри обліку і оподаткування

Рецензент:

Мазіна Наталія Миколаївна
головний бухгалтер
Сумського національного аграрного
університету

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

Обліку і оподаткування

Освітній ступінь

Магістр

Спеціальність

071 «Облік і оподаткування»

Завідувач кафедри

« 08 » листопада _____

Затверджую:

М.І. Гордієнко

2023 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Токар Наталії Іванівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Особливості обліку та аналіз доходів і витрат основної діяльності державного підприємства

2. База практичного дослідження:

Державне підприємство «Сумська біологічна фабрика» м. Суми

керівник роботи **Гордієнко Микола Іванович, к.е.н., професор**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від 23.11. 2023 р. № 3603-н

3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи) 12 грудня 2024 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, статутні та

установчі документи, фінансова, статистична та податкова звітність,

законодавчо - нормативні акти з питань обліку і контролю, фахові наукові

публікації та доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях з питань

сучасного стану та вдосконалення обліку, аналізу, аудиту і контролю.

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

дослідити дефініції визначень витрати, доходи у сучасній науці;

вивчити законодавчо-нормативну базу та інформаційне забезпечення з теми дослідження;

провести підбір та аналіз наукових літературних джерел з тематики дослідження;

навести організаційно – економічну характеристику підприємства;

розкрити сучасний стан організації обліку та запропонувати шляхи його вдосконалення;

визначити методичні підходи до здійснення аналізу доходів та витрат;

проаналізувати, виявити резерви зниження витрат та запропонувати шляхи підвищення ефективності діяльності;

сформулювати висновки.

6. Дата видачі завдання

«08» листопада 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	листопад 2023 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2023 р. - січень 2024 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	лютий-липень 2024 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2024 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2024 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад 2024 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	02-10 грудня 2024 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	05-12 грудня 2024 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	12 грудня 2024 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	05-15 грудня 2024 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	16-17 грудня 2024 р.	

Здобувач вищої освіти за другим
(магістерським) рівнем

Наталія ТОКАР

Керівник роботи

Микола ГОРДІЄНКО

Перевірку на автентичність проведено.

Надія БАРАНИК

Кваліфікаційна робота допущена до
захисту

Гарант освітньої програми

Інна НАЗАРЕНКО

Декан факультету економіки і
менеджменту

Світлана ЛУКАШ

АНОТАЦІЯ

Токар Н. І. Особливості обліку та аналіз доходів і витрат основної діяльності державного підприємства.

Кваліфікаційна робота зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування», СНАУ, Суми. 2024. – Рукопис.

Актуальність теми обумовлена тим, що умови конкурентного середовища в ринковій економіці України вимагають від комерційних організацій великих зусиль для збереження своїх позицій. Це створює потребу у новому підході до забезпечення керівництва підприємства обліковою інформацією з метою ефективного управління продажами товарів, що базується на маркетинговій концепції. Такий підхід забезпечує задоволення потреб користувачів інформації у прийнятті оперативних та стратегічних рішень.

В кваліфікаційній роботі розглянуто особливості обліку та аналізу доходів і витрат основної діяльності державного підприємства на прикладі державного підприємства «Сумська біологічна фабрика» м. Суми Сумської області.

Державне підприємство «Сумська біологічна фабрика» яке виступає об'єктом дослідження, засноване у 1931 році, спеціалізувалось на виготовленні сиворотки проти чуми свиней. Підприємство вперше в галузі освоїло і довгий час у галузі було єдиним підприємством по виробництву протиящурної вакцини, що зіграло вирішальну роль у боротьбі зі ящурною інфекцією. Із 2000 року підприємство виготовляло широкий асортимент імунопрофілактичних, лікувальних, біостимулюючих препаратів, поживних середовищ, гідролізатів. Свою продукцію підприємство експортувало раніше, тобто до війни, за кордон. Крім того, ДП «Сумська біологічна фабрика» залишилась єдиним державним підприємством виробником та постачальником серед державних підприємств - постачальників на ринок ветеринарних препаратів.

Проведений аналіз наукових досліджень та публікацій дозволив зробити висновки та сформулювати власні результати наукового дослідження, які мають окремі елементи наукової новизни, а саме: - запропоновано власне уточнене визначення доходу; - визначено доцільність організації ефективного обліково-аналітичного забезпечення процесу управління витратами; - рекомендовано підприємству перейти на застосування програмного бухгалтерського продукту BAS Комплексне управління підприємством; - визнано, що коефіцієнтний аналіз діяльності підприємства за звітний період, найбільш ефективний з точки зору суб'єкта; - обґрунтовано необхідність впровадження в аналізу фінансово-господарської діяльності ІТ-технологій; - знайдено резерви щодо зниження собівартості та підвищення ефективності діяльності підприємства.

Ключові слова: облік, доходи, витрати, аналіз, ІТ-технології, резерви.

SUMMARY

Tokar N. I. Peculiarities of accounting and analysis of income and expenses of the main activity of a state enterprise.

Qualification work in the specialty 071 «Accounting and taxation», SNAU, Sumy. 2024. – Manuscript.

The relevance of the topic is due to the fact that the conditions of the competitive environment in the market economy of Ukraine require commercial organizations to make great efforts to maintain their positions. This creates a need for a new approach to providing the management of the enterprise with accounting information for the purpose of effective management of sales of goods, based on the marketing concept. Such an approach ensures the satisfaction of the needs of information users in making operational and strategic decisions.

The qualification work considers the features of accounting and analysis of income and expenses of the main activity of a state enterprise using the example of the state enterprise «Sumy Biological Factory» of the city of Sumy, Sumy region.

The state enterprise «Sumy Biological Factory», which is the object of the study, was founded in 1931, specialized in the production of serum against swine fever. The enterprise was the first in the industry to master and for a long time was the only enterprise in the industry to produce an anti-foot-and-mouth disease vaccine, which played a decisive role in the fight against foot-and-mouth disease infection. Since 2000, the enterprise has been manufacturing a wide range of immunoprophylactic, therapeutic, biostimulating drugs, nutrient media, hydrolysates. The enterprise exported its products abroad earlier, that is, before the war. In addition, the State Enterprise «Sumy Biological Factory» remained the only state-owned enterprise manufacturer and supplier among state-owned enterprises - suppliers to the market of veterinary drugs.

The analysis of scientific research and publications made it possible to draw conclusions and form our own results of scientific research, which have certain elements of scientific novelty, namely: - our own refined definition of income was proposed; - the feasibility of organizing effective accounting and analytical support for the cost management process was determined; - the enterprise was recommended to switch to the use of the BAS Integrated Enterprise Management software accounting product; - it is recognized that the coefficient analysis of the enterprise's activities for the reporting period is the most effective from the point of view of the entity; - the need to introduce IT technologies into the analysis of financial and economic activities is substantiated; - reserves are found to reduce the cost of production and increase the efficiency of the enterprise's activities.

Keywords: accounting, income, expenses, analysis, IT technologies, reserves.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ ЗВИЧАЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	10
1.1 Дефініція понять «витрати», «доходи» в сучасній науці	10
1.2 Законодавче та нормативне регулювання обліково- аналітичного процесу	13
1.3 Теоретико-методичні основи бухгалтерського обліку	16
РОЗДІЛ 2 СТАН ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	22
2.1 Організаційно-правова характеристика об'єкта дослідження	22
2.2 Результати аналізу фінансово-господарської діяльності державного підприємства «Сумська біологічна фабрика»	30
2.3 Стан та шляхи вдосконалення обліку на підприємстві	45
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ТА РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	57
3.1 Аналіз доходів і витрат основної діяльності підприємства	57
3.2 Роль інформаційних технологій в аналізі фінансово- господарської діяльності підприємства	67
3.3 Резерви зниження витрат та шляхи підвищення ефективності діяльності	72
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ	87

ВСТУП

Актуальність теми. Умови конкурентного середовища в ринковій економіці України вимагають від комерційних організацій великих зусиль для збереження своїх позицій. Це створює потребу у новому підході до забезпечення керівництва підприємства обліковою інформацією з метою ефективного управління продажами товарів, що базується на маркетинговій концепції. Такий підхід забезпечує задоволення потреб користувачів інформації у прийнятті оперативних та стратегічних рішень.

В сучасних умовах необхідно побудувати організацію обліку таким чином, щоб забезпечити можливість отримання обліково-аналітичної інформації в будь-який момент за будь-яким напрямом управління продажами товарів. Для створення цілісної облікової системи, яка повністю задовольняє потреби і вимоги зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів для ефективного управління продажами товарів, потрібне оптимальне комбінування умов і елементів облікового процесу.

Поняття системи бухгалтерського обліку може бути з різною інтерпретацією: в одних випадках це набір реєстрів, які використовуються для реєстрації бухгалтерських операцій та формування звітності; в інших випадках система обліку включає принципи відображення господарських процесів на рахунках бухгалтерського обліку.

Питанням методології обліку доходів та аналізу ефективності формування та використання фінансових ресурсів звичайної діяльності державних підприємств, присвячені наукові праці відомих як вітчизняних, так і зарубіжних вчених: Волошина О.А. [1], Герасимчук О.В. [2], Гуріна Н.В. [3], Домбровська Л.В. [5], Козаченко Г.В. [8], Костирко Л.А. [9], Коваль О.А. [10], Максименко Д.В. [11], Мулик Т.О. [12], Полятикіна Л.І. [23], Радіонова Н.Й. [24], Чайка Т.Ю. [28], Tetiana V. Sak [30], Thomas R [31], Varchuk O.A. [32], KovtunenکوYu.V. [33], Perebyynis V.I. [34], та інші.

Мета і завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є теоретико-методичне та практичне обґрунтування особливостей обліку та аналіз доходів і

витрат основної діяльності державного підприємства та розробка резервів зниження затрат, визначення шляхів підвищення ефективності діяльності.

Для досягнення поставленої мети в роботі було визначено наступні завдання:

- * дослідити та розкрити поняття «витрати», «доходи» в сучасній науці;
- * вивчити законодавчо-нормативні засади регулювання обліково-аналітичного процесу;
- * розкрити сучасний стан економічного розвитку та правові основи об'єкта дослідження;
- * проаналізувати результати фінансово-господарської діяльності підприємства
- * показати сучасний стан облікового процесу, визначити його особливості та запропонувати шляхи покращення;
- * визначити роль інформаційних технологій в аналізі;
- * розробити шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження було обрано державне підприємство «Сумська біологічна фабрика» м. Суми Сумської області.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні основи обліку та аналіз ефективності використання доходів і видатків державного підприємства.

Методи дослідження. Виконання кваліфікаційної роботи базувалося на використанні як загальнонаукових, так і спеціальних методів дослідження, зокрема історико-економічний метод; метод порівняльного аналізу; монографічний метод; розрахунковий метод та логічний.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження становили Закони України, нормативні документи Міністерств і відомств України, наукові праці учених економістів, бухгалтерів, аудиторів, первинні та зведені документи, дані аналітичного та синтетичного обліку, періодичні друковані видання, річна фінансова звітність державного підприємства за 2021-2023 роки.

Елементи наукової новизни. Результати наукового дослідження мають окремі елементи наукової новизни, а саме:

- * запропоновано власне уточнене визначення доходу;
- * визначено доцільність організації ефективного обліково-аналітичного забезпечення процесу управління витратами;
- * рекомендовано підприємству перейти на застосування програмного бухгалтерського продукту BAS Комплексне управління підприємством;
- * визнано, що коефіцієнтний аналіз діяльності підприємства за звітний період, найбільш ефективний з точки зору суб'єкта;
- * обґрунтовано необхідність впровадження в аналізу фінансово-господарської діяльності ІТ-технологій;
- * знайдено резерви щодо зниження собівартості та підвищення ефективності діяльності підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення роботи можуть бути використані в практичній діяльності об'єкта дослідження.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаною працею, наукові положення та висновки, що представлені в роботі отримані здобувачем самостійно. Принципи академічної доброчесності дотримані.

Апробація результатів дослідження. Основні результати наукових досліджень були представлені на обговорення на Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні економічні та правові тенденції: міждисциплінарні рішення для сталого розвитку» (м. Рівне, 12 листопада 2024 р.); та III Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації» (м. Суми, 19 листопада 2024 р.).

Публікації за темою дослідження. Основні результати кваліфікаційної роботи опубліковані у двох наукових працях, загальним обсягом 0,6 ум. друк. аркушів.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох основних розділів та висновків. Робота викладена на 76 сторінках основного тексту, список налічує 34 використаних літературних джерела, містить 15 таблиць, 17 рисунків та 10 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ ЗВИЧАЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Дефініція понять «витрати», «доходи» в сучасній науці

В умовах розвитку ринкових відносин та розширення глобалізаційних процесів в економіці держави урізноманітнюються види затрат, розширюється спектр підходів відносно дефініції поняття «витрати».

Витрати, як економічна категорія, без якої процес управління підприємством не можливо. Це можна пояснити лише тим, що витрати прямо впливають на фінансові результати діяльності підприємств, використовуються як внутрішній ціноутворюючий чинник, наглядно демонструють рівень технологій та організації виробництва, потрібно для здійснення аналізу та прийняття управлінських рішень.

На рисунку 1.1 автором систематизовано та узагальнено сутність категорії «витрати» з урахуванням різних підходів.

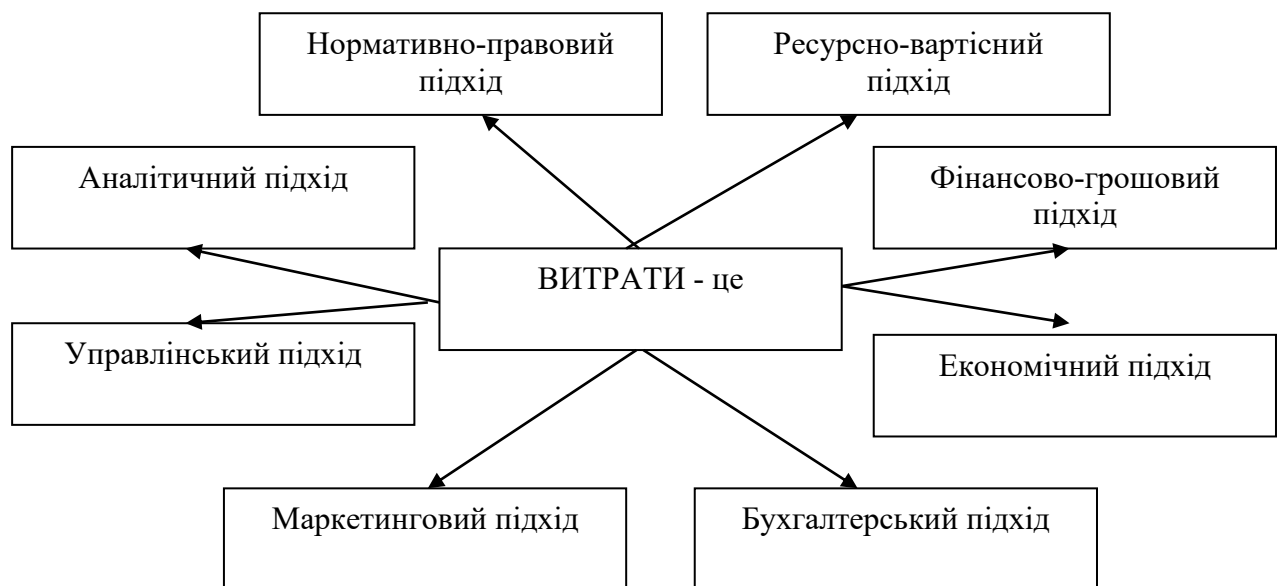

Рисунок 1.1 – Сутність поняття «витрати» з урахуванням різних підходів

Джерело: авторська розробка [8]

Здійснюючи дослідження даного питання, ми дійшли висновку, що вітчизняне визначення закріплене у НП(С)БО та визначення за Міжнародними стандартами фінансової звітності, практично подібні. Причина відома, при підготовці українських стандартів, міжнародні стандарти використовувались фахівцями як основа. Разом з тим, у міжнародній практиці немає аналогу вітчизняному стандарту 16, а відповідна інформація про облік, визначення та визнання витрат прописані в ряді Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ 2, МСФЗ 19, тощо) [14, 15, 16, 19].

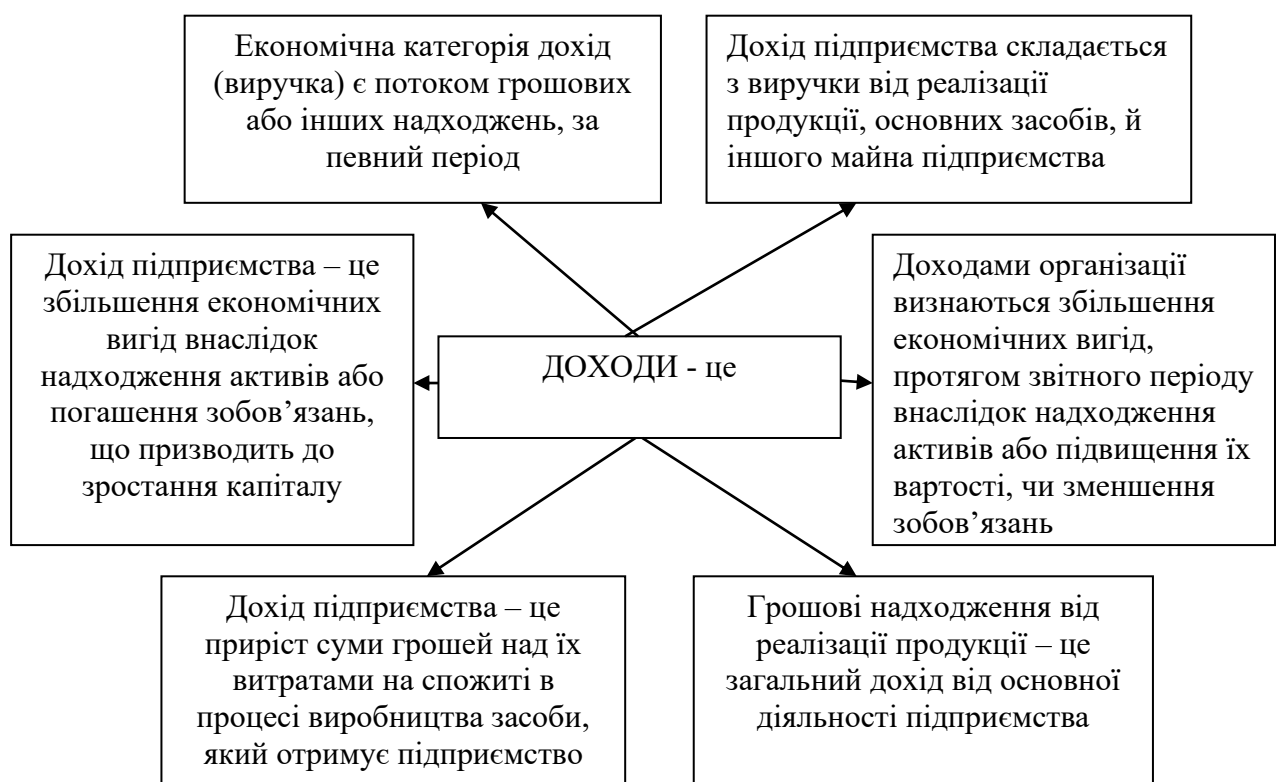

Рисунок 1.2 – Тлумачення економічної сутності категорії «дохід» у сучасній науковій літературі

Джерело: узагальнено автором

В свою чергу, економічна категорія «дохід» досліджується протягом уже багатьох століть, в тісному взаємозв'язку з такими термінами як «виручка», «прибуток» в наукових працях класиків світової науки: А. Сміта, К. Маркса, Дж. Мілля, В. Парето, Дж. Хікса, Л. Вальреса, Ф. Найта та інших (рисунок 1.2) [6].

В сучасній науковій літературі існують різні тлумачення щодо трактування сутності доходів, це призводить до певних суперечностей та неоднозначності у висвітленні даної економічної категорії.

Таблиця 1.1 – Класифікація доходів на рівні фармацевтичного підприємства

Класифікаційні ознаки	Доходи	Примітки автора
за формою отримання	матеріальні	Виражена у грошовій, матеріальній формі
	нематеріальні (немонетарні)	Виражена у певних економічних вигодах, які не обчислюються у грошовій формі, наприклад право на користування будь-чим
за визнанням	планові	
	отримані (фактичні)	
за періодичністю	поточні	
	майбутніх періодів	
за ступенем суттєвості	суттєві	Дохід вважається суттєвим, якщо його частка в загальній сумі доходів становить не менше 5%. Проте така позиція повинна бути прописана у документі, який регламентує облікову політику підприємства.
	несуттєві	
за центрами доходів	Центр доходів «Основне виробництво»	На прикладі місць ймовірного отримання доходів у результаті реалізації напівфабрикатів або наданих послуг
	Центр доходів «Допоміжне виробництво»	
за географічним сегментом		Ця класифікаційна ознака характерна для підприємств, які мають у своєму складі дочірні підприємства або відокремлені підрозділи
з огляду на об'єкт реалізації	реалізовані	Отримані в результаті перепродажу придбаного об'єкта.
	виготовлені	Отримані в результаті реалізації виготовленого об'єкта

Джерело: узагальнено автором на основі [3]

Це нашо́вхує на думку, що дослідження зазначеної категорії, як одного із основних показників діяльності повинні поглиблюватися і продовжуватися, при цьому не потрібно забувати про важливість їх класифікації з урахуванням специфіки роботи підприємства (таблиця 1.1).

На даному шляху необхідно зосереджуватися на удосконаленні підходів до доходу, його формування, розподілу і використання на нижньому рівні, тобто на рівні окремих суб'єктів господарювання.

Для керівників (власників) підприємств, незалежно від галузі, основного виду діяльності, завжди на першому місці, стояло питання контролю доходів.

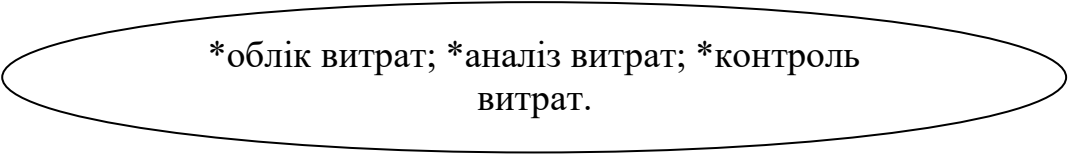
Таким чином, як результат нашого дослідження, пропонуємо власне уточнене визначення доходу: дохід – збільшення економічних вигод унаслідок надходження активів і/або збільшення їх вартості та зменшення зобов'язання, що призводить до зростання власного капіталу (за винятком внесків учасників) внаслідок здійснення певного виду діяльності й отриманих конкурентних переваг у результаті прийняття ефективних управлінських рішень.

1.2 Законодавче та нормативне регулювання обліково-аналітичного процесу

Кожен суб'єкт господарювання, не є виключення і державне підприємство «Сумська біофабрика», проводячи свою господарську діяльність, зазнає витрат, тобто відбувається реалізація або використання ресурсів (активів), зростає заборгованість перед контрагентами, а це впливає на скорочення капіталу підприємства.

Обліковий процес на досліджуємому підприємстві є занадто складним, адже виробництво і реалізації ветеринарних препаратів включає в себе велику кількість етапів та технологічних особливостей. Саме тому менеджмент підприємства має організувати ефективне обліково-аналітичне забезпечення процесу управління витратами.

Обліково-аналітичне забезпечення процесу управління витратами підприємства включає (рисунок 1.3):

*облік витрат; *аналіз витрат; *контроль витрат.

Необхідно зауважити, що організація обліково-аналітичного забезпечення процесу управління витратами підприємств повинна здійснюватися на підприємстві своєчасно та безперервно. Крім того це процес формування інформаційних потоків, який включає певні етапи збирання, оброблення, зберігання та передачі інформації, що дозволяє здійснювати облік, аналіз та контроль витрат підприємств.

Рисунок 1.3 - Схема обліково-аналітичного забезпечення процесу управління витратами підприємства

Джерело: складено автором

Обліково-аналітична система забезпечення суб'єкта підприємницької діяльності є формою організації, метою якої є забезпечення адміністративно-управлінського персоналу підприємства інформацією, необхідною для прийняття управлінських рішень, контролю над їх реалізацією, а також зовнішніх

користувачів у публічній інформації з метою контролю за сплатою податків (зборів), ефективним використанням державних ресурсів, тощо.

Підтвердженням будь-якої господарської операції, пов'язаної з отриманням доходів та понесеними витратами, є первинний документ. Документування операцій є основою бухгалтерського обліку, а от основними нормативно-правовими документами виступають Закон України №996-XIV [18], Закон України №2657-XII [21], Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [22], тощо.

Важливість даного питання, підтверджується тим, що в Законі України №996-XIV виділено навіть окрему статтю, за даним питанням [18].

Закон України від 16.07. 1999 року №996-XIV набрав чинності з 01.01.2000 р., з цієї дати почали застосовувати значну кількість першочергових Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та План рахунків і Інструкція по застосуванню [7].

Інструкція, як нормативний документ, регулює подвійне відображення задокументованої інформації про ресурси, джерела їх створення, ну і звичайно всі операції стосовно господарської, фінансової і інвестиційної роботи об'єкта, що обрано в якості виконання роботи.

Нормативно-правові акти, затверджені Міністерством фінансів України, що визначають принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам (МСФЗ) [19], це якраз і є Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (аббревіатура НП(С)БО) [14].

Більш широко та детально про НП(С)БО, які визначають методологію обліку інформації про доходи і витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності, ми розглянемо в ході виконання кваліфікаційної роботи.

1.3 Теоретико-методичні основи бухгалтерського обліку

Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку в цілому, та витрат діяльності зокрема, це за нашим розумінням, сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок державної влади і власне кожного суб'єкта господарювання, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток обліку та фінансової звітності в Україні.

Не можна не погодитися, з думками відомих вітчизняних вчених, що формування прогресивних систем і моделей бухгалтерського обліку, як і нормативно-правової бази ведення обліку справа надзвичайно складна і нелегка. Вона потребує найвищої теоретичної підготовки вчених і практиків, які займаються питаннями розробки рекомендацій з удосконалення обліку та його системи в правовому полі.

На сьогодні коли Україна знаходиться в стані війни протягом майже трьох років, виникає питання, чи на часі стоїть питання реформування нормативно-правового забезпечення обліку та звітності?

Окремі науковці зазначають, що в нашій державі почала функціонувати така нормативно-правова база, котра в основному відповідає як міжнародним, так і європейським нормам ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності.

Ми не підтримуємо даних тверджень, тому що ряд вимог які прописані в національних положеннях з бухгалтерського обліку на відміну від міжнародних стандартів, достатньо консервативні, вирізняються жорстким нормативно-правовим регулюванням, а також знаходяться під впливом податкового законодавства на облікові правила.

У даному дослідженні ми більше уваги звернемо на відображення в бухгалтерському обліку витрат суб'єктів господарювання.

Діюче на сьогодні Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (НП(С)БО 16) визначає методологічні засади формування в обліку інформації про витрати та розкриття її в фінансовій звітності [15]. Разом з

цим пункт 2 НП(С)БО 16 визначає, що його норми не застосовуються до підприємств, які складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності [15]. На практиці ми спостерігаємо ситуацію, коли вітчизняні підприємства, які згідно законодавства зобов'язані застосовувати Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), як обов'язкова умова, використовують регламентовані форми фінансових звітів, затверджені Міністерством Фінансів України, робиться лише помітка, що звітність складена за МСФЗ.

За національними стандартами витратами звітного року визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства, при умові що витрати можуть бути достовірно оцінені [14].

Витрати за МСФЗ поділяють на підкласи з метою виділення компонентів фінансових результатів діяльності, які можуть різнитися за періодичністю, потенціалом прибутку або збитку та передбачуваністю. Цей аналіз подають в одній з двох форм [19].

Перша форма аналізу - це метод «характеру витрат». Суб'єкт господарювання об'єднує витрати у прибутку або збитку згідно з їх характером і не ділить їх за функціями в межах суб'єкта господарювання.

Друга форма аналізу - це метод «функції витрат» або «собівартості реалізації», згідно з яким витрати класифікують відповідно до їх функцій як частини собівартості чи, витрат на збут або адміністративну діяльність.

При визнанні витрат, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування діє принцип нарахування та відповідності доходів і витрат, що є позитивним моментом на шляху до гармонізації обліку.

У МСФЗ відсутнє декларування щодо обух обліку, у них представлені лише спільний підхід до оцінки, подання чи розкриття інформації, тобто вони рекомендаційні, в той час вони є дороговказом для гармонізації та стандартизації обліку і звітності у світі.

Постільки в Україні визнання, визначення та облік витрат регулюються як стандартами обліку, так і податковим законодавством, то в результаті цього

фінансова та податкова звітність одного й того суб'єкта господарювання, може містити різні показники діяльності. Прийняття Податкового Кодексу в певній мірі узгодили існуючі суперечності, проте, аналіз фінансового стану на основі податкової звітності, не дає достовірних результатів [17].

Існують також суттєві розбіжності в обліку собівартості реалізованої продукції (товарів); при відображенні витрат майбутніх періодів; у МСФЗ не наведено спеціальних правил оцінки витрат в окремому стандарті, але вони існують в окремих стандартах, що регламентують облік окремих об'єктів.

Важливою умовою на наш погляд, при удосконаленні діючих національних стандартів є конкретизація окремих понять і термінів, зближення стандартів обліку витрат з податковим законодавством, розробка єдиного підходу до визнання, оцінки, обліку та відображення витрат суб'єктів господарювання.

В системі управління любого суб'єкта господарювання облік посідає одне з основних місць. Управління сучасним підприємством потребує систематичної інформації про господарські процеси, їх характер та обсяги, про наявність та ефективність використання матеріальних, трудових, фінансових ресурсів, а також фінансові результати діяльності.

Система обліку та звітності Державного підприємства «Сумська біологічна фабрика» являє собою кількісне відображення і якісну характеристику господарських операцій з метою контролю, аналізу, планування та прийняття управлінських рішень на базі об'єктивної, вчасної та достовірної інформації.

Сам процес бухгалтерського обліку, як відомо складається із наступних, взаємопов'язаних стадій: спостереження за господарськими процесами та явищами, їх вимірювання, реєстрація, групування та узагальнення, яким і завершується процес обліку.

Кожна господарська операція на підприємстві супроводжується створенням первинного документу, тобто матеріального носія, який є початковим джерелом всієї облікової інформації. Документація в діяльності підприємств з виробництва фармацевтичних препаратів не обмежується лише обґрунтуванням облікових записів, а й відіграють важливу роль в управлінні, використовуються для

контролю за доцільністю господарських операцій, за дотриманням чинного законодавства [22].

Як відомо, економічна суть бухгалтерського обліку розкриває ефективність господарських процесів, юридична – законність і доцільність їх здійснення.

Основні завдання, які ставить перед бухгалтерським обліком власник підприємства, можна охарактеризувати наступним чином:

- = забезпечення контролю за наявністю та рухом майна і раціональним використанням всіх видів ресурсів;

- = своєчасне попередження негативних фактів в господарській діяльності, виявлення та мобілізація резервів, розробка заходів щодо їх використання;

- = одержання повної та правдивої інформації про господарські процеси та фінансові результати діяльності;

- = проведення розрахунків з фінансовими органами та контрагентами.

На сьогодні не звертаючи уваги, що в країні іде війна, українські підприємства продовжують розвивати міжнародні економічні зв'язки, що в свою чергу викликає необхідність удосконалення обліку і звітності відповідно до вимог міжнародних стандартів. Інформаційне взаєморозуміння є важливою передумовою успішного розвитку бізнесу в Україні. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є підготовка публічної фінансової звітності згідно з вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS) [19].

В сучасних умовах з метою покращення результатів фінансово-господарської діяльності вітчизняних підприємств, на наше переконання доцільним є використання новітніх методів управління та впровадження сучасних технічних засобів, що дозволять автоматизувати системи обліку, контролю й аналізу. Використання персональних комп'ютерів та технологій локальних мереж, дозволить надавати інформації такий вигляд, який дасть можливість раціонально управляти господарськими процесами на фармацевтичних підприємствах, з метою підвищення ефективності їх діяльності, забезпечить універсальний характер побудови інформаційних систем.

Тобто практичне застосування обчислювальної та комунікаційної техніки в облікових процесах, залежить від організаційних форм та набору технічних засобів, шляхом створення комп'ютерної мережі підприємства з виділеним сервером для утворення єдиного інформаційного простору підприємства, це дозволить об'єднати накопичення інформації та її обмін між всіма функціональними розділами.

Особливості комп'ютерної форми бухгалтерського обліку, можна охарактеризувати таким чином:

1. основою комп'ютерної форми обліку є електронний обліковий реєстр;
2. документування господарських операцій здійснюється в електронній формі;
3. інформацію за даними господарських операцій можна отримати автоматично за запитом;
4. інтегрована обробка вхідних первинних даних, які одноразово зафіксовані на електронних носіях, з необхідним рівнем деталізації та оперативності;
5. використання єдиної інформаційної бази даних, що накопичує всю необхідну для системи обліку інформацію;
6. один журнал хронологічного запису – багато реєстрів систематичного запису;
7. один синтетичний рахунок – багато аналітичних рахунків;
8. звітна інформація виводиться у визначений строк, а робочу інформацію можна отримати у будь-який момент за запитом.

При цьому слід пам'ятати, що форма обліку є достатньо важливою складовою системи обліку, але вона визначає лише порядок реєстрації облікової інформації, а не порядок побудови облікової системи.

Як ми зазначали раніше, надзвичайно важливим є інформаційне взаєморозуміння між підприємствами-партнерами, тому впровадження автоматизації бухгалтерського обліку підприємства, відкривають широкі можливості щодо оперативності та якості складання звітності.

Звітність, яка надається користувачам при застосуванні комп'ютерних програм бухгалтерського обліку, умовно можна поділити на три класи: внутрішні звіти, регламентовані звіти, нестандартні звіти. Призначення відповідної звітності кожного із зазначених класів, різноманітна, коло користувачів інформації також різне.

Досліджуємо підприємство відповідно до наказу №55 від 31.10.2023 року для ведення бухгалтерського обліку застосовує комп'ютерну програму «1С-Підприємство». Даний програмний продукт на сьогодні заборонений для використання в Україні, особливо для державних підприємств, крім того її функції не відповідають сучасним вимогам управління. Проаналізувавши представлені на сьогодні програмні продукти, ми рекомендуємо підприємству перейти на застосування продукту ERP-системи.

ISpro – це перша на IT-ринку України система класу EnterpriseResourcePlanningSystem яка містить набір готових рішень для управління всіма службами підприємства, забезпечує комплексну автоматизацію бізнес-процесів підприємства, дозволяє швидко отримувати актуальну інформацію по будь-якому аспекту діяльності, в повній мірі відповідає класичній моделі корпоративної інформаційної системи управління підприємством.

РОЗДІЛ 2

СТАН ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

2.1 Організаційно-правова характеристика об'єкта дослідження

Державне підприємство «Сумська біологічна фабрика» (далі – ДП «Сумська біологічна фабрика», підприємство) засноване у 1931 році, спеціалізувалось на виготовленні сироватки проти чуми свиней. У післявоєнні роки минулого сторіччя на підприємстві велись відновлювальні роботи, а у 50-ті роки минулого сторіччя Підприємство стало інтенсивно розвиватися і виробляти нові види біопрепаратів. У 1957-1958 роках освоєно випуск високоефективних біопрепаратів, які довго зберігають свою активність висушених методом сублімації.

Підприємство вперше в галузі освоїло і довгий час у галузі було єдиним підприємством по виробництву протиящурної вакцини, що зіграло вирішальну роль у боротьбі з ящурною інфекцією.

У 90-х роках вироблялась бівалентна протиящурна вакцина із лапінізованих вірусів А та О. Освоєно також випуск моновалентних протиящурних вакцин цих типів.

Із 1970 року підприємство налагодило випуск шести культуральних вакцин, проти небезпечних вакцин – чума свиней, хвороба Тешена, хвороба Ауєскі, ентерита гусей.

На підприємстві основні види біопрепаратів вироблялись методом сублімації із застосуванням захисних засобів. У результаті значно підвищилась якість вакцин проти таких інфекцій – Ньюкаслська хвороба птиці, пастерельоз птиці, сказ, чума свиней.

До 1991 року підприємство будувало житло для своїх працівників, функціонували клуб юннатів, дитячий садок, бібліотека, школа мистецтв, стадіон,

їдальня, буфет, медичний пункт. Планувалося будівництво спортивного залу із плавальним басейном.

Із 2000 року підприємство виготовляло широкий асортимент імунопрофілактичних, лікувальних, біостимулюючих препаратів, поживних середовищ, гідролізатів.

Основний обсяг продукції, що випускався, займали біопрепарати для вакцинопрофілактики інфекційних захворювань тварин та птиці, як вірусної, так і бактеріальної етіології: сказ, сибірка, емкар, чума свиней, хламідоз. Підприємство виготовляло вакцини проти хворобкродів (міксоматоз, гемарогічна хвороба), птиці (хвороба Ньюкасла, паратиф, пастарельоз), освоєно виробництво діагностикуму – туберкуліну.

Свою продукцію підприємство експортувало раніше, тобто до війни, за кордон.

Крім того, ДП «Сумська біологічна фабрика» залишилась єдиним державним підприємством виробником та постачальником серед державних підприємств - постачальників на ринок ветеринарних препаратів, у тому числі шляхом участі у державних тендерах, що проводилися Державною службою України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

ДП «Сумська біологічна фабрика» підпорядковане Державній службі України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

Код ЄДРПОУ – 00483004.

Юридична та фактична адреса – 40021, м. Суми, вул. Гамалія, 25.

Організаційно-правова форма господарювання – державне підприємство.

Основними видами діяльності підприємства є виготовлення фармацевтичних препаратів і матеріалів; готових кормів для тварин, що утримуються на фермах; інших основних органічних хімічних речовин; роздрібна та оптова реалізація фармації; доставка води та її очищення.

Електронна адреса – biofabrikasumy@gmail.com

Відповідальною особою за фінансово-господарську діяльність Підприємства із правом першого підпису є керівник підприємства – Генеральний директор Ассорі Олександр Юханович. Телефон керівника – (0542) 61-70-32.

Право другого підпису у періоді, що підлягав вивченню є Головний бухгалтер Підприємства – Зозуля Валентина Миколаївна. Телефон головного бухгалтера – (0542) 61-70-35.

Підприємство має ліцензію Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів від 21 грудня 2018 року № 1051 на виробництво ветеринарних препаратів. Ліцензія підписана від імені Голови Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів Лапи В.І.

У періоді, що підлягав збору інформації, підприємство мало реєстраційні документи на препарати, видані Державною ветеринарною та фітосанітарною службою України:

- на препарат вакцина проти пастерельозу птиці інактивована сорбована у формі суспензії, дійсне до 16.07.2020 року;
- на препарат концентрована гідроксиалюмінієва формолвакцина проти еміфізематозного карбункулу великої рогатої худоби і овець у формі суспензії, дійсне до 09.10.2021 року;
- на препарат вірусвакцина (АСВ) із штаму «К» проти чуми свиней суха лапінізована у формі ліофілізату, дійсне до 08.10.2019 року;
- на препарат вакцина проти вірусної гемарогічної хвороби кролів тканинна інактивована гідроксиалюмінієва у формі суспензії, дійсне до 08.10.2019 року;
- на препарат вакцина жива спорова проти сибірки тварин із штаму «СБ» рідка, дійсне до 08.10.2019 року;
- на препарат Біоспорин у формі рідини, дійсне до 06.04.2020 року;
- на препарат міксовак у формі ліофілізату і розчину, дійсне до 08.10.2019 року;
- на препарат вірус-вакцина суха проти ньюкаслської хвороби птиці із штаму «Ла-Сота» у формі ліофілізату, дійсне до 08.10.2019 року;

- на препарат уберпротектсб у формі розчину для зовнішнього застосування, дійсне до 11.04.2022 року;

- на препарат уберасептиксб у формі розчину для зовнішнього застосування, дійсне до 11.04.2022 року.

Після закінчення дії вказаних реєстраційних посвідчень підприємство отримало нові реєстраційні посвідчення, термін яких дійсний на теперішній час, видані Державною службою України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

Нова редакція основного документу підприємства «Сумська біофабрика» статуту - затверджено наказом вищестоящої організації у вересні місяці 2017 року №925 та підписаний відповідно керівником Держпродспожив служби від 26 вересня 2017 року (далі – Статут від 26.09.2017 року).

Відповідно до п.1.1 Статуту від 26.09.2017 року, підприємство засновано на основі державної власності, входить до сфери управління Держпродспожив служби (далі – уповноважений орган управління і йому підзвітний).

Згідно до пункту 3.1 Статуту від 26.09.2017 року, підприємство утворене для забезпечення потреб споживачів ветеринарними препаратами й здійснює діяльність з метою одержання прибутку.

Основними пріоритетом діяльності підприємства, що досліджується у відповідності з пунктом 3.2 Статуту від 26.09.2017 року, крім інших, є:

- = виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів;
- = оптова та роздрібна торгівля в спеціалізованих магазинах фармацевтичними товарами;
- = виробництво ветеринарних медикаментів та препаратів;
- = виробництво готових кормів та кормових добавок для тварин;
- = розробка технологій і впровадження у виробництво діагностичних, лікувально-профілактичних ветеринарних препаратів та засобів догляду за тваринами;
- = дослідження й експериментальні розробки у сфері біотехнологій, в галузі біологічних, ветеринарних і фармацевтичних наук;

- = зовнішньоекономічна діяльність;
- = забір, очищення та постачання води, каналізація, відведення й очищення стічних вод;
- = надання в оренду й експлуатацію нерухомого майна, автотранспортного майна, автотранспортних засобів, інших машин, устаткування та товарів;
- = придбання, зберігання, перевезення, реалізація (відпуск), використання, знищення прекурсорів, включених до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України;
- = збирання, перевезення, зберігання, сортування, оброблення (перероблення), утилізація, видалення, знешкодження і захоронення небезпечних відходів.

Відповідно до п. 5.1 Статуту від 26.09.2017 року, майно підприємства та доходи від використання цього майна є державною власністю і закріплюються за ним на праві господарського відання.

Відповідно до п. 5.7 Статуту від 26.09.2017 року, підприємство не має права безоплатно передавати належне йому майно іншим юридичним особам чи громадянам, крім випадків, передбачених чинними законодавством .

Відповідно до п. 5.8 Статуту від 26.09.2017 року, підприємство має право відчужувати майнові об'єкти, що належать до основних фондів, за попередньою згодою з Уповноваженим органом управління на конкурентних засадах, якщо інше не встановлене законодавством.

Відчуження нерухомого майна здійснюється за умови додаткового погодження в установленому порядку з Фондом державного майна України.

Відповідно до п. 5.11 Статуту від 26.09.2017 року підприємство має право передавати в оренду нерухоме майно, загальна площа якого не перевищує 200 квадратних метрів, та інше окремо визначене майно (устаткування, транспортні засоби, інвентар, матеріальні цінності), яке за ним закріплене, в порядку, передбаченому законодавством.

Відповідно до п. 5.12 Статуту від 26.09.2017 року списання з балансу основних фондів, амортизація яких відбулася не повністю, а також застосування методу прискореної амортизації основних фондів підприємства можуть проводитися лише за погодженням з Уповноваженим органом управління.

Відповідно до п. 6.1 Статуту від 26.09.2017 року, матеріально-фінансовою основою діяльності підприємства є статутний капітал, який затверджений відповідно до рішення Уповноваженого органу управління і обліковується на балансі підприємства.

Відповідно до п. 6.2 Статуту від 26.09.2017 року, статутний капітал підприємства становить у розмірі 7947133,00 гривень

Відповідно до п. 6.5 Статуту від 26.09.2017 року, статутний капітал підприємства формується шляхом передачі Уповноваженим органом управління нерухомого майна, коштів, цінних паперів, іншого майна та майнових прав.

Відповідно до п. 6.7 Статуту від 26.09.2017 року, передача майна підприємству оформляється актом приймання-передачі.

Управління підприємством відповідно до п. 10.2 Статуту від 26.09.2017 року здійснюється Генеральним директором, який призначається на посаду та звільняється з посади Уповноваженим органом управління відповідно до чинного законодавства на контрактній основі.

Відповідно до пункту 10.7 Статуту від 26.09.2017 року, Генеральний директор та головний бухгалтер несуть особисто відповідальність за роботу підприємства, за правильне ведення господарського обліку, за правдивість інформації у звітності, тощо.

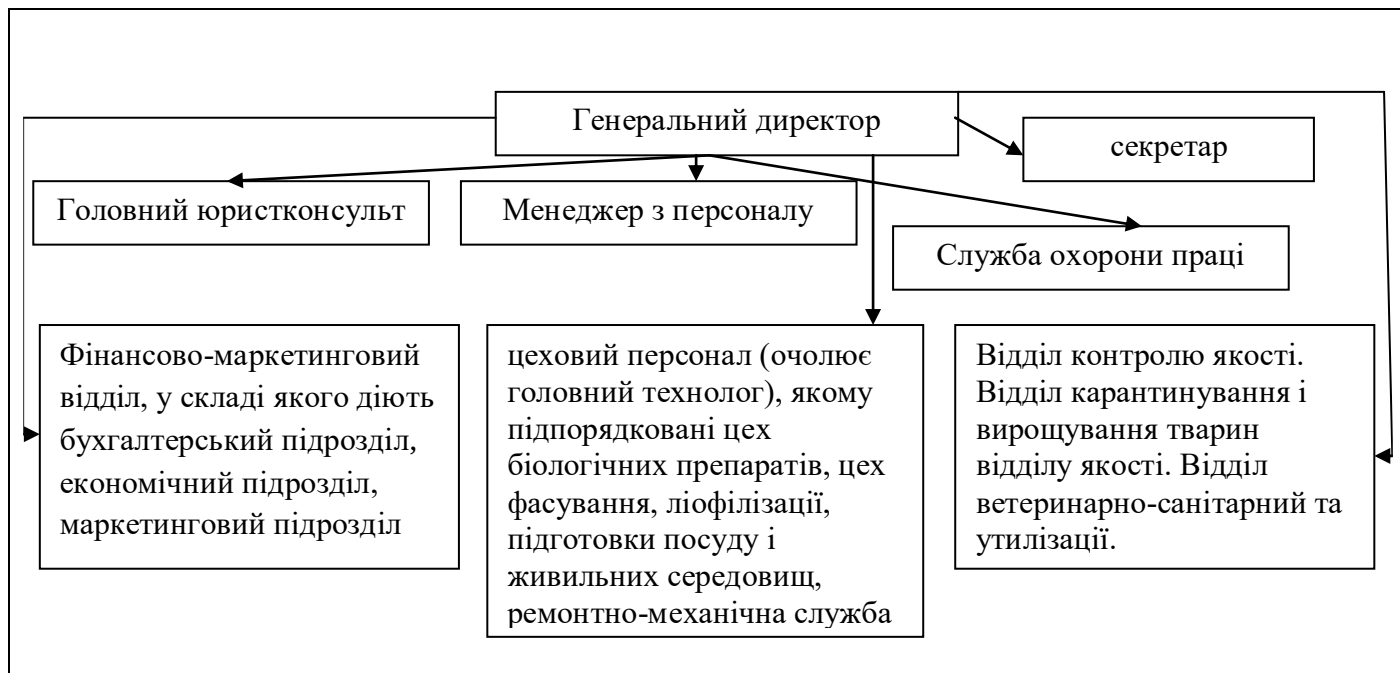

Рисунок 2.1 – Діюча організаційна структура підприємства

Джерело: сформовано автором згідно даних підприємства

За штатним розписом, який щорічно розробляється з урахуванням вимог органу, якому підпорядковується об'єкт та затверджується генеральним директором «Сумську біологічну фабрику» очолює генеральний директор, на даний час це Олександр Ассорі.

На період опалювального сезону додатково набирають персонал опалювачів та операторів котельні.

Не дивлячись на позитивні передумови для виробництва і реалізації ветеринарних препаратів у ДП «Сумська біологічна фабрика» (наявність виробничої бази, обладнання, штату працівників, дозвільних документів, монопольне становище серед державних підприємств при реалізації ветеринарних препаратів) за період з 01.01.2019 року по 31.12.2023 року встановлено погіршення фінансового стану ДП «Сумська біологічна фабрика».

Упродовж 2021 – 2022 років допущено накопичення нереалізованої ветеринарної продукції власного виробництва, а у 2022 році - допущено і ріст суми незавершеного виробництва (наявність напівфабрикатів вакцини на кінець року). Так, суми залишків готової продукції та незавершеного виробництва на початок 2021 року становили 3060,00 тис. гривень, на початок 2022 року – 5052,00

тис. гривень, на кінець 2022 року – 7822,00 тис. гривень. За даними Балансу на кінець 2023 року залишок готової продукції зменшився до 2012,00 тис. гривень, це можна вважати позитивом

2022 рік можна вважати пам'ятним для підприємства, оскільки сума зобов'язань різко зросла, при початковому залишку 3024,00 тис. гривень до 8906,00 тис. гривень, майже на 6,00 млн. гривень.

Варто зазначити, що у 2022 році більше ніж у сім разів збільшилися заборгованість по розрахунках із бюджетом – з 459,00 тис. гривень до 3401,00 тис. гривень, коефіцієнт зростання заборгованості перед бюджетом склав 7,41.

Як наслідок - спад показників діяльності підприємства упродовж 2019-2022 років, зменшення загальної суми отриманого чистого прибутку. У 2019 році отримано прибуток на суму 1686,0 тис. гривень, у 2020 році - 769,0 тис. гривень, у 2021 році - 14,0 тис. гривень. У 2022 році за результатами діяльності отримано збиток на суму 2826,0 тис. гривень.

За даними Звіту про фінансові результати підприємство у звітному 2023 році спрацювало добре, не дивлячись на всі критичні ситуації, які перш за все пов'язані з військовим станом в Україні та отримало чистий фінансовий результат – прибуток в сумі 2825,00 тис. гривень. При цьому рівень рентабельності в цілому по підприємству становив 17,00 відсотків, а рівень валової рентабельності склав – 111,00 відсотків.

У ході поточного дослідження прийняті керівниками підприємства управлінські рішення, у результаті яких збільшились витрати підприємства, зокрема, на заробітну плату, списання напівфабрикатів та які вплинули на зменшення прибутковості упродовж 2019-2021 років, та стали причиною збитковості підприємства у 2022 році. У звітному 2023 році за рахунок реалізації запасів готової продукції на складах спостерігаємо ріст чистого доходу майже на 20,0 мільйонів гривень. Відповідно чистий фінансовий результат товариство має 2825,00 тис. грн. прибутку.

2.2 Результати аналізу фінансово-господарської діяльності державного підприємства «Сумська біологічна фабрика»

Для того, щоб мати загальну уяву про реальний економічний та фінансовий стан досліджуємого об'єкта, нами здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності по окремих показниках за період з 01.01.2019 року по 31.12.2023 року.

Провівши аналіз структури та динаміки активів за період, що підлягав дослідженню, встановлено, що коефіцієнт зростання вартості активів підприємства зменшувався у 2019 році і склав 0,922 (вартість активів зменшилася із 13584,0 тис. гривень на початок 2019 року до 12524,0 тис. гривень на кінець 2019 року) за рахунок зменшення абсолютного значення суми грошових коштів (таблиця 2.1).

У подальшому коефіцієнт зростання вартості активів зростав і склав за 2020 рік – 1,065 (вартість активів зросла з 12524,0 тис. гривень на початок 2020 року до 13337,00 тис. гривень на кінець 2020 року) за рахунок зростання запасів та суми грошових коштів. За 2021 рік коефіцієнт зростання вартості активів склав 1,063 (вартість активів зросла з 13337,00 тис. гривень до 14175,00 тис. гривень) за рахунок росту суми залишку готової продукції. За 2022 рік коефіцієнт зростання вартості активів склав 1,215 (вартість активів зросла з 14175,00 тис. гривень до 17219,00 тис. гривень) за рахунок росту суми незавершеного виробництва та готової продукції.

У 2023 році спостерігаємо знову зменшення загальної суми активів проти 2022 року, але зростання з базовим роком на 2617,00 тис. гривень, або на 118,5 відсотки. В структурі активів зміни суттєві відбулися по основних засобах первісна вартість склала 22941,00 тис. грн., разом з тим сума накопиченого зносу (амортизації) зростає випереджаючими темпами на 110,0%, як результат залишкова вартість, хоч і не різко але зменшується.

Оборотні засоби збільшилися на 3026,00 тис. грн. (на 38,5%), приємно що грошові кошти та їх еквіваленти на рахунках в банках зросли проти 2021 року майже у 14 разів, або на 3,5 млн. гривень.

Таблиця 2.1 - Аналіз структури та динаміки активів ДП «Сумська біофабрика» за 2021 - 2023 роки

№ з/п	Найменування показників	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Відношення 2023 р. до 2021 р.	
		сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	+; -	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Необоротні активи, усього в т.ч.:	6318	44,6	6083	35,3	5909	35,2	-409	0,94
1.1	Нематеріальні активи (залишкова вартість)	157	2,5	110	1,8	73	0,4	-154	0,46
	первісна вартість	320	5,1	254	4,2	258	1,5	-62	0,81
	знос	163	x	144	x	185	x	x	113,0
1.2	Основні засоби (залишкова вартість)	5656	89,5	5392	88,6	5499	32,7	-157	97,2
	первісна вартість	20972	331,9	21478	353,1	22941	136,6	1969	109,4
	знос	15316	x	16086	x	16992	x	x	110,9
1.3	Незавершені капітальні інвестиції	504	8,0	581	9,6	337	2,1	-167	66,9
2	Оборотні активи, усього в т.ч.:	7857	55,4	11136	64,7	10883	64,8	3026	138,5
2.1	Запаси усього, в т.ч.	6800	86,5	9647	86,6	5683	33,8	-1117	83,6
	виробничі запаси	1725	25,4	1776	18,4	2236	13,3	511	129,6
	незавершене виробництво	24	0,4	2384	24,7	1419	8,4	1395	у 54 рази
	готова продукція	5028	73,9	5438	56,4	2012	12,0	-3070	40,0
	товари	23	0,3	49	0,5	16	0,1	-7	69,6
2.2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	299	3,8	258	2,3	489	2,9	190	163,5
2.3	Грошові кошти та їх еквіваленти	264	3,4	235	2,1	3835	22,8	3571	у 14 раз
2.4	Інші оборотні активи	454	5,8	976	8,8	835	4,9	381	183,9
3	Витрати майбутніх періодів	1	0,0	0,0	0,0	7	0,0	6	у 7 раз
Разом вартість активів		14175	100,0	17219	100	16792	100,0	2617	118,5

Джерело: узагальнено автором за даними форми №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Аналіз наявних основних засобів на підприємстві у 2019 році дозволив встановити, що коефіцієнт оновлення засобів перевищив одиницю, це відбулося переважно із-за зростання первісної вартості, таких груп як «будівлі та споруди», «машини і обладнання».

В наступні періоди, зокрема у 2020-2022 роках зазначений коефіцієнт перебував на позначці нижче одиниці: (2020 рік – 0,954, 2021 рік – 0,873, 2022 рік – 0,953), така ситуація по роках пов'язана зі списанням з балансу засобів, що прийшли в непридатність.

Дослідивши структуру і динаміку «дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги» за балансом у період 2019 - 2023 роки, відмічає наступне, питома вага у вартості активів становила від 3,8 до 2,9 відсотки по роках.

Якщо прослідкувати зміни які відбувалися по цьому показнику, доцільно відмітити, 2019 рік загальна сума складає 1097,00 тис. гривень, на початок звітного періоду, а на протязі року за рахунок вжитих заходів знизилася до 401,00 тис. гривень. Довгострокової дебіторської заборгованості на підприємстві не має. на початок і кінець 2019 року вона вся поточна, коефіцієнт зростання дебіторської заборгованості за 2019 рік склав 0,37. Найбільшу питому вагу у загальній сумі заборгованості складала інша поточна заборгованість.

У наступні періоди 2020, 2021, 2022 роки боргові зобов'язання перед підприємством коливалися незначно, найбільшу вагу в структурі боргів складала «інша поточна заборгованість».

За даними таблиці 2.1 відхилення в абсолютному значенні – зростання на 190,0 тис. гривень, у відносному – 163,5 відсотки, це показники 2023 році порівняно з 2021 базисним роком. Для нашого підприємства це не є критичним, із-за того що в структурі загальної вартості активів, вона коливається в рамках від 3,8 до 2,9 відсотка.

На початок 2020 року загальна сума дебіторської заборгованості складала 401,00 тис. гривень, на кінець 2020 року загальна сума заборгованості збільшилась до 684,00 тис. гривень, уся дебіторська заборгованість на початок і

кінець року поточна, коефіцієнт зростання склав 1,706. Найбільшу питому вагу у загальній сумі заборгованості складала інша поточна заборгованість.

Упродовж 2020 року дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги зросла із 104,00 тис. гривень до 226,00 тис. гривень, коефіцієнт зростання склав 2,173.

На протязі 2021 року спостерігався спад загальної суми дебіторської заборгованості із 684,00 тис. гривень до 580,00 тис. гривень, коефіцієнт зростання склав 0,848. Проте за 2021 рік зросла дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги із 226,00 тис. гривень до 299,00 тис. гривень, коефіцієнт зростання склав 1,323. Вказана дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги складала 51,55 % від загальної суми на кінець 2021 року.

За 2022 рік загальні суми дебіторської заборгованості збільшувався з 580,00 тис. гривень до 701,00 тис. гривень, коефіцієнт зростання склав 1,209. Уся заборгованість, яка обліковувалася по підприємству – поточна.

Таблиця 2.2 - Аналіз структури та динаміки власного капіталу ДП «Сумська біофабрика» за 2021 – 2023 роки

№ з/п	Найменування показників	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Коефіцієнт зростання (зменшення) (гр.7/гр.3)
		сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Зареєстрований (пайовий) капітал	7947,0	71,3	7947,0	95,6	7947,0	88,0	1,00
2	Додатковий капітал	74,0	0,7	62,0	0,7	28,0	0,3	0,38
3	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	3284,0	29,5	458,0	5,5	1208,0	13,4	0,37
4	Вилучений капітал	(154,0)	(1,5)	(154,0)	(1,8)	(154,0)	(1,7)	1,000
Власний капітал, усього		11151,0	100,0	8313,0	100,0	9029,0	100,0	(Кв.к.) 0,81

Джерело: прораховано автором за даними форми №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Дещо зменшилася дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги, з 299,00 тис. гривень до 258,00 тис. гривень, коефіцієнт зростання склав 0,863.

Навпаки, зросла інша поточна заборгованість з 279,00 тис. гривень до 441,00 тис. гривень, коефіцієнт зростання склав 1,581.

Аналізом структури та динаміки власного капіталу встановлено, що загальна сума власного капіталу у періоді, що досліджується, змінювався.

Так, станом на початок 2019 року сума власного капіталу склала 11203,00 тис. гривень, на початок 2020 – 11342,00 тис. гривень, на початок 2021 року – 11470,00 тис. гривень, на початок 2022 року – 11151,00 тис. гривень, на кінець 2022 року – 8313,00 тис. гривень. Відповідно коефіцієнти зростання за 2019 рік склали за 2019 рік - 1,012, за 2020 рік – 1,011, за 2021 рік – 0,972, за 2022 рік – 0,745 (таблиця 2.2.).

Слід зазначити, що протягом періоду, який досліджується, зареєстрований (пайовий) капітал був незмінним, сума якого склала станом на 01.01.2019 та 01.01.2024 року - 7947,00 тис. гривень.

Зменшення суми власного капіталу у 2022 році утворилося по причині зменшення суми нерозподіленого прибутку на 2826,00 тис. гривень.

Здійснивши моніторинг коефіцієнтів зростання власного капіталу із коефіцієнтами росту активів, встановлено, що за 2020- 2022 роки коефіцієнт зростання власного капіталу був нижче, проти коефіцієнту зростання активів. Так, за 2020 рік коефіцієнт зростання власного капіталу становив 1,011, тоді як коефіцієнт зростання активів становив 1,065, за 2021 рік коефіцієнт зростання власного капіталу – 0,972, тоді як коефіцієнт зростання активів 1,063, за 2022 рік – коефіцієнт зростання власного капіталу 0,745, коефіцієнт зростання активів – 1,215.

Вказане свідчить про скорочення обсягів власних джерел фінансування діяльності підприємства – зменшення прибутку та використання резервів.

Дослідивши зобов'язання підприємства протягом охопленого терміну відмічаємо відсутність довгострокових зобов'язань, а по поточних вони збільшилися на 4739,00 тис. гривень, а у відносному у 2, 6 рази.

Так, станом на початок 2019 року встановлено, що протягом періоду, що підлягав аудиту, підприємство мало виключно поточні зобов'язання, довгострокові зобов'язання відсутні (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 - Аналіз структури та динаміки зобов'язань ДП «Сумська біофабрика» за 2021 – 2023 роки

№ з/п	Найменування показників	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Відношення 2023 р. до 2021 р.	
		сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	+, -	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
2	Поточні зобов'язання, усього, у т.ч.	3024	100,0	8906	100,0	7763	100,0	4739	256,7
2.1	поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	427	14,1	300	3,4	277	3,6	-150	64,8
2.2	за розрахунками з бюджетом	459	15,2	3401	38,2	2095	27,0	1636	456,4
2.3	за розрахунками зі страхування	190	6,3	612	6,9	127	1,6	-63	66,8
2.4	за розрахунками з оплати праці	673	22,3	128	1,4	212	2,7	-461	31,5
2.5	Інші поточні зобов'язання	1275	42,2	4 465	50,1	911	11,7	-364	71,5
Усього зобов'язань товариства		3024	100,0	8906	100,0	7763,0	100,0	4739	256,7

Джерело: узагальнено автором за даними форми №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан)

У структурі поточних зобов'язань – поточні зобов'язання за розрахунками із бюджетом, за розрахунками із оплати праці, за одержаними авансами, інші поточні зобов'язання.

Зменшення загальної суми зобов'язань досягнуто лише у 2019 році, з 2381,00 тис. гривень до 1182,00 тис. гривень, коефіцієнт зростання склав 0,496, а у звітному році 2023 вартість зобов'язань зросла у 2,5 рази або на 4739,00 тис. грн.

У подальшому загальна сума зобов'язань також збільшувалася, за 2020 рік з 1182,00 тис. гривень до 1867,00 тис. гривень, коефіцієнт зростання – 1,58. За 2021 рік загальна сума зобов'язань зросла з 1867,00 тис. гривень до 3024,00 тис. гривень, коефіцієнт зростання 1,62, за рахунок зростання поточної кредиторської заборгованості за товари(роботи, послуги) та ріст суми розрахунків з оплати праці.

Стрімке накопичення загальної суми зобов'язань (майже втричі) допущено у 2022 році, із 3024,00 тис. гривень до 8906,00 тис. гривень, коефіцієнт зростання зобов'язань склав 2,945.

Слід зазначити, що у 2022 році більше ніж в сім разів збільшилися заборгованість по розрахунках із бюджетом – з 459,00 тис. гривень до 3401 тис. гривень. Коефіцієнт зростання заборгованості із бюджетом склав 7,41.

Аналізуючи показники дохідності активів підприємства було встановлено, що коефіцієнт дохідності активів, який показує скільки сукупного доходу в гривні вартості активів підприємства мав оптимальне значення (більше одиниці) лише у 2019 році. Так у вказаному періоді коефіцієнт дохідності активів склав 1,134. За 2020 рік коефіцієнт зростання суми сукупного доходу склав 0,927, за 2021 – 0,978, за 2022 – 0,56, що свідчить про зменшення доходу на одну гривню активів з 1,984 станом на початок 2020 року до 0,963 станом на кінець 2022 року.

Аналізом структури та динаміки фінансових результатів підприємства за 2019 рік встановлено, що фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування склав 2455,00 тис. гривень (прибуток), тоді як за попередній 2018 рік фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (прибуток) склав 1584,00 тис. гривень, спостерігається збільшення суми прибутку у 2019 році, коефіцієнт зростання склав 1,55 (таблиця 2.4).

За 2020 рік фінансовий результат від звичайної операційної діяльності до оподаткування склав 1151,00 тис. гривень (прибуток), зменшився у порівнянні із значенням 2019 року, коефіцієнт зростання склав 0,469.

За 2021 рік фінансовий результат від звичайної операційної діяльності до оподаткування склав 215,00 тис. гривень (прибуток), зменшився у порівнянні із значенням 2020 року, коефіцієнт зростання склав 0,187.

Таблиця 2.4 – Аналіз структури та динаміки фінансових результатів підприємства, за період 2021-2023 роки

№ з/п	Найменування показників	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Відношення 2023 р. до 2021 р.	
		сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	+, -	%, раз
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів; робіт, послуг)	23883	x	16311	x	35708	x	11825	149,5
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	15719	x	10372	x	16950	x	1231	107,8
3	Валовий прибуток (збиток) (ряд. 1 - ряд 2)	8164	x	5939	x	18758	x	10594	229,8
4	Інші операційні доходи	462	x	260	x	1318	x	856	285,3
5	Інші витрати операційної діяльності	8435	x	9037	x	17367	x	8932	205,9
6	Фінансовий результат від операційної діяльності (ряд3+ряд4-ряд5)	191	x	-2838	x	2709	x	2518	у 14 раз
7	Доходи фінансової діяльності	0	x	0	x	82	x	82	*
10	Інші доходи	24	x	12	x	34	x	10	141,7
11	Інші витрати	0	x	0	x	0	x	0	0,0
12	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (прибуток, збиток)	215	100,0	-2826	100,0	2825	100,0	2610	у 13 раз
13	Чистий фінансовий результат (прибуток; збиток)	14	x	-2826	x	2825	x	2811	у 200 раз

Джерело: розраховано автором за даними форми №2 Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

За 2022 рік фінансовий результат від звичайної операційної діяльності до оподаткування склав – 2826,00 тис. гривень (збиток). Коефіцієнт зростання має від’ємне значення – 13,144, абсолютне зменшення суми фінансового результату від звичайної операційної діяльності до оподаткування склало 3041,00 тис. гривень. У 2023 році спостерігаємо картину обернену, товариство досягло позитивного результату спрацьовано із загальним позитивним результатам, в сумі 2,8 млн. гривень, що майже у 200 раз більше проти базисного 2021 року.

На це вплинув той факт, що підприємство змогло реалізувати готову продукцію яка знаходилася на складах, по вигідним цінам реалізації, відповідно чистий дохід (виручка) від реалізації досягла позначки у 35708,00 тис. грн. проти 23883,00 тис. грн. у 2021 досліджуємому базовому році.

Факторним аналізом валового прибутку за 2019 рік встановлено зростання суми валового прибутку на 752,00 тис. гривень у порівнянні із значенням 2018 року. Збільшення суми валового прибутку відбувся за рахунок зменшення суми собівартості реалізованої продукції на суму 1810,00 тис. гривень при зменшенні суми чистого доходу на суму 1058,00 тис. гривень.

Таблиця 2.5 - Факторний аналіз валового прибутку (збитку) ДП «Сумська біофабрика» за 2022 рік

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.		Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.		Валовий прибуток (збиток), тис. грн.		Зростання (зменшення) валового прибутку, тис. грн.		
за попередній період (ф.2 р. 2000 гр.4)	за звітний період (ф.2 р.2000 гр.3)	за попередній період (ф.2 р. 2050 гр.4)	за звітний період (ф.2 р.2050 гр.3)	за попередній період (ф.2 р.2090 гр.4)	за звітний період (ф.2 р.2090 гр.3)	всього (гр.6-гр.5)	за рахунок зростання (зменшення) чистого доходу, тис. грн. (гр.2-гр.1)	за рахунок зменшення (зростання) собівартості реалізованої продукції, тис. грн. (гр.3-гр.4)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
23 883	16 311	15 719	10 372	8 164	5 939	-2 225	-7 572	5 347

Джерело: розраховано автором

У 2020 році спостерігається зменшення суми валового прибутку на 268,00 тис. гривень у порівнянні із значенням 2019 року, що утворилось за рахунок зменшення чистого доходу на суму 232,00 тис. гривень, та росту собівартості продукції на суму 36,00 тис. гривень.

У 2021 році спостерігається зменшення суми валового прибутку на 257,00 тис. гривень у порівнянні із значенням 2020 року, що утворилось за рахунок росту собівартості на суму 1388,00 тис. гривень при зростанні суми чистого доходу на суму 1131,00 тис. гривень.

У 2022 році зменшилася сума валового прибутку на 2225,00 тис. гривень у порівнянні із сумою у попередньому 2021 році як за рахунок зменшення чистого доходу на суму 7572,00 тис. гривень, так і зниження собівартості на 5347,00 тис. гривень.

Аналізом структури та динаміки операційних витрат за економічними елементами встановлено, що за 2019 рік по підприємству коефіцієнт зростання операційних витрат загалом у порівнянні із значенням попереднього 2018 року склав 0,994. Найбільшу питому вагу в операційних витратах 2019 року складали витрати на оплату праці, 33,80 %, спостерігається ріст таких витрат протягом 2019 року у порівнянні із показником 2018 року, в 1,156 рази.

У 2020 році встановлено зростання операційних витрат загалом у порівнянні із значенням попереднього 2019 року, коефіцієнт зростання склав 1,02. Найбільшу питому вагу в операційних витратах 2020 року, як і в попередні періоди становили витрати на оплату праці, 39,1 %, спостерігається ріст таких витрат упродовж 2020 року у порівнянні із показником 2019 року, в 1,177 рази.

Аналогічно, у 2021 році встановлено зростання операційних витрат загалом у порівнянні із значенням попереднього 2020 року, коефіцієнт зростання склав 1,154. Найбільшу питому вагу в операційних витратах 2021 року, як і в попередні періоди становили витрати на зарплату, 38,7 %, спостерігається ріст таких витрат упродовж 2021 року у порівнянні із показником 2020 року, в 1,144 рази.

Проте, у 2022 році виявлено спад загальної суми операційних витрат, коефіцієнт підвищення склав 0,882. Найбільшу питому вагу в операційних

витратах 2022 року, як і в попередні періоди, становили витрати на оплату праці, 39,7 %.

Негативно характеризує фінансово-господарську діяльність підприємства той факт, що у 2022 році коефіцієнт підвищення операційних витрат перевищив коефіцієнт приросту чистого доходу (виручки) від реалізації продукції – 0,882 проти 0,68, що свідчить про зниження прибутковості основних видів продукції.

Також негативно характеризує фінансово-господарську діяльність підприємства те, що коефіцієнт росту витрат на оплату праці перевищує коефіцієнт зростання чистого доходу (виручки) від реалізації (продукції, товарів, робіт і послуг). Зокрема, у 2019 році коефіцієнт зростання чистого доходу склав 0,956, тоді як коефіцієнт зростання витрат на оплату праці склав 1,153, у 2020 році – 0,99 проти 1,177, у 2021 році – 1,05 проти 1,144, у 2022 році – 0,68 проти 0,905, що свідчить про зниження продуктивності праці.

У ході аналізу структури та динаміки витрат підприємства встановлено, випереджальний ріст адміністративних витрат (коефіцієнт склав 1,091, витрат на збут 1,147, інших операційних витрат 1,002, тоді як коефіцієнт росту собівартості склав 0,888.

Аналогічно у наступних роках встановлені випереджальні темпи росту адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат при незначному рості або зниженню суми собівартості реалізованої продукції.

Так, за 2020 рік коефіцієнт зростання адміністративних витрат склав 1,038, витрат на збут - 1,108, інших операційних витрат – 1,31, тоді як ріст собівартості – 1,003. За 2021 рік коефіцієнт зростання адміністративних витрат - 1,245, витрат на збут - 1,128, тоді як ріст собівартості – 1,097. За 2022 рік коефіцієнт зростання адміністративних витрат - 0,899, витрат на збут – 0,927, інших операційних витрат – 1,552, тоді як ріст собівартості – 0,660.

Аналізом структури доходів підприємства встановлено, що у період з 2019 по 2022 рік підприємство отримувало сукупний дохід від операційної діяльності (близько 99 % у структурі суми сукупного доходу) та інші доходи звичайної діяльності, доходи від фінансової діяльності (у 2019, 2020 роках).

Упродовж 2019-2022 років сума сукупного доходу щорічно зменшувалася, за виключенням незначного росту у 2021 році, що загалом є негативною тенденцією. Так, у 2019 році сукупний дохід склав 23769,00 тис. гривень, що менше від значення за 2018 рік на 1081,00 тис. гривень, коефіцієнт зростання сукупного доходу 0,956.

За 2020 рік сукупний дохід також зменшився у порівнянні із значенням за 2019 рік і склав 23456,00 тис. гривень, коефіцієнт зростання доходів склав 0,987.

За 2021 рік сукупний дохід частково виріс і склав 24369,00 тис. гривень, що на 913,00 тис. гривень більше значення за 2020 рік, коефіцієнт зростання сукупного доходу 1,039. За 2022 рік сукупний дохід також зменшився у порівнянні із значенням за 2021 рік і склав 16583,00 тис. гривень, коефіцієнт зростання сукупного доходу склав 0,68.

Оцінкою ефективності управління підприємства за фінансовими коефіцієнтами за 2019-2022 роки встановлено такий стан підприємства.

Коефіцієнт покриття визначає співвідношення усіх поточних активів до поточних зобов'язань, характеризує достатність оборотних засобів підприємства для погашення своїх боргів протягом року. Значення коефіцієнту покриття у межах 1-1,5 свідчить про те, що підприємство своєчасно ліквідує борги. Слід зазначити, що у періоді, який досліджувався, коефіцієнт покриття знижувався, проте мав оптимальне значення: у 2019 році – 4,4, у 2020 році – 3,5, у 2021 році – 2,6, у 2022 році – зменшився до 1,3.

Коефіцієнт фінансової стійкості характеризує співвідношення власних та позикових коштів, нормативне значення коефіцієнта фінансової стійкості не менше 1. Слід зазначити, що підприємство у періоді, що досліджувався, не залучало кредити, коефіцієнт фінансової стійкості підприємства у 2019 – 9,6, у 2020 році – 6,1, у 2021 році – 3,7, у 2022 році – зменшився до 0,9.

Також упродовж 2019-2022 років знижувався коефіцієнт платоспроможності (співвідношення власного капіталу до валюти балансу), оптимальне значення якого повинно бути більше 0,5 – у 2019 році вказаний коефіцієнт складав 0,9, а у 2022 році знизився до 0,48.

Спостерігалось збільшення ступеню зносу основних засобів (співвідношення зносу основних засобів до первісної вартості основних засобів помноженого на 100 %), оптимальне значення якого повинно бути менше 70 % - із 65,9 % у 2019 році до 74,9 % у 2022 році.

Відповідно до Методики №170, за таблицями фінансових показників підприємства проведено аналіз рентабельності, майнового стану, аналіз ліквідності підприємства та аналіз платоспроможності.

Так, аналізом рентабельності підприємства встановлено, що коефіцієнт рентабельності активів, який показує розмір чистого прибутку на одну гривню активів та характеризує ефективність використання активів, зменшувався. Зменшення цього показника, за 2019 рік - 0,13, за 2020 – 0,06, за 2021 – 0,001, за 2022 рік – 0, 00 свідчить про затримання темпів економічного зростання та розвитку підприємства.

Показники рентабельності власного капіталу, характеризують ефективність укладання коштів у підприємство, оптимальне значення – у межах 0,13 – 0,24. По підприємству в цілому, він був нижче оптимального значення, спостерігався його спад. Так вказаний коефіцієнт склав у 2020 році – 0,08, у 2021 році – 0,069, у 2022 році – 0,001, що ще і ще спростовують тезу щодо ефективності використання об'єктом його активів.

Показник рентабельності сукупного капіталу показує ступінь ефективності від використання активів підприємства, оптимальне значення коефіцієнту не вище 0,12-0,18, значення повинно збільшуватись. Проте, вказаний коефіцієнт у періоді, що досліджувався, у 2020 – 2022 роках був поза межами оптимального значення, і склав у 2019 році - 0,19, у 2020 році –0,09, у 2021 році –0,016, у 2022 році – 0,00.

Можливості підприємства не лише до відтворення, а й розширення виробництва та позитивні фінансові результати (прибутковість) це якраз і є показник рентабельності діяльності, оптимальне значення - збільшення.

Проте, за весь період, що підлягав дослідженню, спостерігається спад коефіцієнту рентабельності: у 2019 році він склав 0,07, у 2020 році – 0,04, у 2021 –

0,001, у 2022 – 0 (округлено), тобто у 2019 році діяльність підприємства була найбільша рентабельною.

У ході аналізу майнового стану підприємства, відповідно до Методики 170, обраховано коефіцієнт зносу основних засобів (який повинен у динаміці спадати) та коефіцієнт оновлення основних засобів, який оптимально повинен спадати. Вказані коефіцієнти характеризують інвестиційну політику підприємства.

Проте, коефіцієнт зносу основних засобів у періоді, що підлягав дослідженню, зростав. Так, у 2019 році склав – 0,66, у 2020 – 0,68, у 2021 році – 0,73, у 2022 році – 0,75, що відображає ріст суми нарахованого зносу основних засобів.

Коефіцієнт оновлення основних засобів підприємства у 2019-2022 коливався, дещо зріс у 2021 році: у 2019 році – 0,12, у 2020 – 0,033, у 2021 – 0,245, у 2022 – 0, 036.

Коефіцієнт вибуття основних засобів, співвідношення первісної вартості вибувших основних засобів до первісної вартості основних засобів на початок періоду, оптимальне значення якого повинно бути менше, ніж коефіцієнт оновлення основних засобів, у періоді, що досліджувався, мав оптимальне значення, був меншим за коефіцієнт оновлення основних засобів у відповідному році і склав у 2019 – 0,03, у 2020 – 0,003, у 2021 – 0,02, у 2022 – 0,011.

У ході аналізу ліквідності, відповідно до Методики 170, розраховано коефіцієнт покриття, який визначає співвідношення усіх поточних активів до поточних зобов'язань і характеризує достатність оборотних засобів підприємства для погашення своїх боргів протягом року.

Значення коефіцієнта покриття у межах 1-1,5 свідчить про те, що підприємство своєчасно ліквідує борги. Оптимальна тенденція – зростання вказаного коефіцієнта.

Протягом періоду, який досліджується, коефіцієнт покриття зменшувався і у 2019 році склав 4,44, у 2020 році – 3,53, у 2021 році – 2,60, у 2022 році – 1,25, проте не знижувався від оптимального значення.

Коефіцієнт загальної ліквідності відображає, скільки одиниць оборотних засобів припадає на одиницю довгострокових та поточних зобов'язань, оптимальна тенденція - збільшення. Проте, у періоді, що досліджується, вказаний коефіцієнт зменшувався. Так, за 2019 рік коефіцієнт загальної ліквідності складав 4,44, за 2020 рік - 3,53, за 2021 – 2,60, за 2022 рік – 1,25.

Якщо підприємства в змозі ліквідувати поточну заборгованість грошима, які є у нього в розпорядженні на балансову дату, то це дуже гарно, цей показник визначає, яку частину поточної заборгованості підприємство здатне погасити негайно, значення коефіцієнта повинно бути в межах від 0,2 до 0,35.

У періоді, що досліджується, вказаний коефіцієнт абсолютної ліквідності коливався, у 2019, 2021, 2022 роках перебував поза межами оптимального значення: у 2019 – 0,01, у 2020 - 0,34, у 2021 – 0,087, у 2022 році – 0,026.

У ході аналізу платоспроможності підприємства, відповідно до Методики 170, розраховано коефіцієнт фінансової стійкості, який характеризує співвідношення власних та позикових коштів. Перевищення власних коштів над позиковими вказує на те, що підприємство має достатній рівень фінансової стійкості і відносно незалежне від зовнішніх фінансових джерел. Нормативне значення вказаного коефіцієнту повинно бути не менше 1.

У періоді, що досліджувався, коефіцієнт фінансової стійкості більший за 1, за 2019 – 9,60, за 2020 – 6,14, за 2021 – 3,69. Проте, у 2022 році вказаний коефіцієнт був менший за 1 – 0,93, по причині зменшення виручки, збитковості підприємства.

Таким чином, загальні тенденції погіршення фінансового стану, спад виробництва, які просліджувалося упродовж 2020-2021 років у порівнянні із більш успішним 2019 роком посилилися у 2022 році, але завдяки титанічним зусиллям 2023 рік не дивлячись ні нащо, можна вважати більш успішним, прибутковим.

2.3 Стан та шляхи вдосконалення обліку на підприємстві

Досліджуємо підприємство ДП «Сумська біологічна фабрика» відповідно до наказу №55 від 31.10.2023 року для ведення бухгалтерського обліку застосовує комп'ютерну програму «1С-Підприємство».

За словами працівників бухгалтерії та головного бухгалтера ДП «Сумська біофабрика», даний програмний продукт в повній мірі задовольняє всі потреби менеджменту підприємства.

Стандартні звіти - основний інструмент бухгалтера, він дозволяє бухгалтеру отримувати з ІБ відомості про поточний фінансово-господарський стан підприємства, шукає помилки, готує звітність для подання до різних органів. Стандартні звіти використовують всі зацікавлені особи, не говорячи про бухгалтерів.

Для наглядності розглянемо представлену «Оборотно–сальдову відомість по субрахунку 701» на рисунку 2.2.

Звіт дозволяє ідентифікувати залишки по рахунках, запросити сформувати наявні залишки та обороти з розрізі аналітики (субконто), при наявності на підприємстві субрахунків до рахунку, є можливість відображення початкові і кінцеві залишки, а також обороти за період для вибраного рахунку.

[illegible]

Рисунок 2.2– «Оборотно-сальдова відомість по субрахунку 701» за 2023 рік

Джерело: сформовано автором з програми підприємства

Аналогічно ми можемо формувати «Оборотно-сальдові відомості» в розрізі інших рахунків, або субрахунків. На рисунку 2.3 надано сформовану екранну форму порахунку 90.

Разряд	Сальдо на начало периода	Обороты за период		Сальдо на конец периода	
		Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
90		16 949 810,42	16 949 810,42		
901		15 714 863,20	15 714 863,20		
«...»					
Алкоголь ААМ з розчиненою			157 337,82		
Алкоголь сухий очиснений і			331 390,15		
Алкоголь мікробактерій (ААМ)			817,31		
Біоген			2 917 132,50		
Виспелана жива спорова проти			1 670 289,89		
сирби тварин і атакую "СБ"					
рива					
Виспелана проти вірусної			16 234,41		
лікарської заготовки крові					
тиснення інфекційного					
продуцентного					
Виспелана проти лептоспирозу			181 534,27		
тварин полівалентна (варіант					
суб)					
Виспелана проти лептоспирозу			390 262,85		
тварин полівалентна (варіант					
бонс)					
Виспелана проти Пастерельозу			3 024 489,55		
плід інфекційного сорбента					
Вірус-інфекційна сука проти			872 124,43		
накопиченої заготовки тварин					
атакую "Ты-Сол" (СВ)					
Вірус-інфекційна (АСВ) і атакую "К"					
проти чуми свиней сука					
лікарської					
Пароніс-інфекційна 5-7%			5 194,87		
ДІЗІНФЕКЦІЙНИЙ ЗАСВ "ДІП-2"			2 600,38		
Діагностика			61,52		
Експлантатний розчин			6 232,69		
алкоголічний патуні з масовою			902 571,22		
допомогою 1% для протидії					
Засв для боротьби з					
мікробактеріями					
"ДІЗІНФЕКЦІЙНИЙ"					
Мікстест-С			264 109,07		
Міксобак			319 448,68		
Розчин кальцію хлориду 10% (200			47,25		
мл)					
Розчинення до Міксовану			67 536,27		
Розчинення мікробактеріальних			16 911,99		
алкоголю					
Туберкуліногенний (ТТД) для			279 079,89		
плід у стандартному розчині					
Туберкуліногенний (ТТД) для			4 685 738,42		
співвідношення плідів					

Рисунок 2.3 – «Оборотно-сальдовая ведомость по счету 90» за 2023 рік

Джерело: сформовано автором з програми підприємства

Проте доцільно пам'ятати, що даний програмний продукт на сьогодні заборонений для використання в Україні, особливо для державних підприємств, крім того її функції не відповідають сучасним вимогам управління. Проаналізувавши представлені на сьогодні програмні продукти, ми рекомендуємо підприємству перейти на застосування продукту BAS Комплексне управління підприємством (BAS КУП).

На сьогодні, ті умови в яких працюють суб'єкти, вимагають від державних підприємств ефективного управління своїми фінансовими ресурсами, що неможливо без якісного обліку доходів і витрат. Розвиток інформаційних технологій і їх інтеграція у бухгалтерські системи суттєво змінюють підходи до організації облікових процесів. Автоматизація бухгалтерського обліку стає не

лише технічним рішенням, а й стратегічним інструментом підвищення прозорості, оперативності й точності облікових даних.

Особливості функціонування державних підприємств зумовлюють необхідність у створенні таких систем обліку, які відповідають законодавчим вимогам, забезпечують контроль за цільовим використанням коштів і сприяють ефективності управління. Автоматизація процесів обліку доходів і витрат дозволяє зменшити людський фактор, мінімізувати ризики помилок і спростити підготовку звітності.

Одним із актуальних завдань для бухгалтерів і користувачів програми BAS КУП є правильне налаштування розподілу витрат, зокрема загальновиробничих, які належать до непрямих витрат.

У процесі діяльності підприємства, незалежно від форми власності, виникають витрати на використання матеріальних, нематеріальних, грошових і трудових ресурсів. Ці витрати забезпечують відтворення основних і оборотних засобів, організацію виробництва, реалізацію продукції, надання послуг та виконання робіт.

Загальновиробничі витрати представляють собою сукупність накладних витрат, пов'язаних із організацією виробничого процесу. Вони охоплюють витрати, які не можна безпосередньо віднести до окремого виду продукції чи послуг, і розподіляються між ними узагальнено.

У конфігурації BAS КУП протягом місяця такі витрати накопичуються на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» з використанням відповідних документів.

Для обліку надходження товарів, послуг та інших активів у програмі використовуються відповідні документи. Вони створюються через меню «Купівлі» в групах «Купівлі». Для цього потрібно вибрати функцію «Створити» у розділі «Надходження товарів і послуг» або «Придбання послуг та інших активів» (Рисунок 2.4).

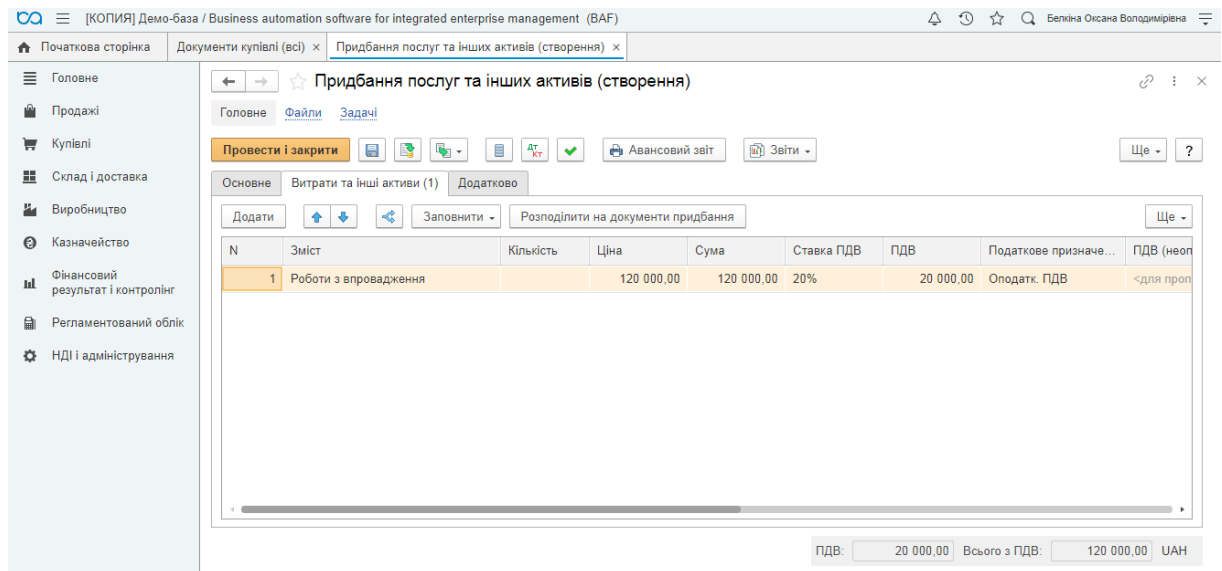

Рисунок 2.4 – Придбання послуг та інших активів

Джерело: сформовано автором з програми що пропонується підприємству

Документ використовується для фіксації надходження послуг і необоротних активів на підприємство на основі первинних документів постачальника.

У табличній частині документа вказується перелік отриманих послуг та активів. Один документ може містити дані про кілька об'єктів з різними варіантами розподілу витрат. Для кожного об'єкта зазначаються стаття витрат, аналітика витрат і рахунки для подальшого відображення в бухгалтерському обліку.

Зазначення кількості для об'єктів необов'язкове. Документ може бути створений у межах оферти постачальника або без її зазначення. Додаткові параметри, зокрема порядок розрахунків, можна уточнити у вкладці «Додатково».

Для зміни валюти документа, валюти взаєморозрахунків або курсу використовується гіперпосилання «Валюти». Під час зміни валюти документ пропонує автоматичний перерахунок цін і сум за курсом на дату створення. Аналогічно змінюються курси та суми взаєморозрахунків, якщо це передбачено налаштуваннями.

Якщо вхідні платежі (аванси) не були прив'язані до розрахункових документів, під час оформлення документа «Придбання послуг та інших активів» їх можна прикріпити. Для цього використовується інструмент «Залік оплат»,

доступний через командну панель документа. Цей помічник допомагає автоматично пов'язати попередні оплати з поточним документом.

Такий підхід забезпечує точний облік витрат і оперативність у розрахунках з постачальниками.

Авансовий звіт про витрати підзвітної особи оформлюється для обліку витрат підзвітної особи. Його створення здійснюється через меню «Казначейство» у розділі «Підзвітні особи», обравши функцію «Авансові звіти» та команду «Створити» (Рисунок 2.5).

N	Документ, що підтверджує витрати	Зміст	Сума	
	Номер	Дата	Найменування	
1	114	02.01.2023	Акт виконаних робіт	

Сума отримано: 0,00 Витрачено: 150,00 UAH
Відхилено: 0,00 Перевитрата: 150,00 UAH

Рисунок 2.5 – Створення авансового звіту

Джерело: сформовано автором з програми що пропонується підприємству

Авансовий звіт є документом, що фіксує витрати підзвітної особи, здійснені за рахунок наданих їй грошових коштів. Фінансування може відбуватися через готівкові виплати (оформлюється видатковим касовим ордером) або переказом коштів на банківський рахунок підзвітної особи (через документ «Списання безготівкових коштів»).

У документі реєструються різні категорії витрат. На вкладці «Купівлі» відображаються придбання товарів, послуг та грошових документів. Витрати, пов'язані з відрядженням чи іншими потребами (проїзд, харчування, добові), вносяться на вкладці «Витрати». Для оплати постачальникам передбачена окрема вкладка, де зазначаються суми платежів, контрагенти та об'єкти розрахунків.

Якщо звіт формується в різних валютах, підзвітна особа може вказати операції з конвертації коштів. У цьому випадку документ фіксує обмін валют із зазначенням сум і курсів конвертації. Під час проведення звіту автоматично розраховуються курсові різниці та виконується регламентна переоцінка коштів.

Документ має кілька статусів для управління. На етапі «Підготовлений» звіт заповнюється підзвітною особою, включаючи інформацію про суми витрат, контрагентів та інші аналітичні дані. Після цього бухгалтер може затвердити звіт, доповнивши його статтями витрат, ставками ПДВ та іншими реквізитами. У разі відхилення витрат фіксується причина.

Для друку документа використовується регламентована форма, яка враховує призначення авансу, перелік доданих документів та інформацію про додатки. Звіт також може бути адаптований для відображення витрат торгових представників, зареєстрованих у системі.

Авансовий звіт є зручним інструментом для контролю витрат підзвітних осіб, їх аналітичного обліку та інтеграції даних у фінансову звітність.

Для обліку заробітної плати виробничого та загальновиробничого персоналу формується відповідний документ. Його створення здійснюється через меню «Зарплата», розділ «Відображення зарплати в фінансовому обліку», команда «Створити» (Рисунок 2.6).

N	Підрозділ	Співробітник	Вид операції	Додатково	Група обліку нарахувань	Сума	Стаття пасивів / доходів	Утриман
1	Ділянка...	Моженко Петро Іванов...	Відшкодування шкоди	<не потрібно>	Зарплата (661)	195,00	Оплата праці	Не викон

Нараховано:

73 066,65

Внески:

17 644,00

ПДФО:

14 248,00

Утримано:

195,00

Нараховано відсотків:

0,00

UAH

Свернуть все окна

Рисунок 2.6 – Відображення заробітної плати у фінансовому обліку

Джерело: сформовано автором з програми що пропонується підприємству

Документ використовується для обліку витрат на оплату праці у фінансовій системі. Він може бути заповнений вручну, автоматично або на основі даних із підсистеми розрахунку зарплати, а також завантажений із зовнішніх конфігурацій. Документ формує бухгалтерські проведення згідно з регламентованим обліком.

На вкладці Основне зазначаються організація та період, за який обліковуються витрати на оплату праці. Заповнення може здійснюватися зведено за підрозділами або в розрізі окремих працівників, залежно від налаштувань облікової політики. У разі деталізації за працівниками документ відображає точний розподіл витрат на оплату праці та внесків.

Заповнення відбувається на основі даних розрахунку зарплати за звітний період, якщо в програмі включено модуль розрахунку зарплати. У табличній частині зазначаються суми нарахувань та внесків, способи їхнього відображення та статті витрат. Для відрядної оплати зарплата враховується у собівартості продукції або витратах залежно від виду робіт.

Розділ Утримання заповнюється даними про утримання із заробітної плати працівників, включаючи погашення позик і нарахування відсотків. Зазначаються рахунки обліку та субконто для відображення операцій. Якщо документ створюється вперше, рахунки підбираються автоматично або налаштовуються вручну.

У документі можуть враховуватися суми відпускних, виплачених за рахунок резервів. Автоматичний розрахунок здійснюється на основі даних підсистеми зарплати або облікової політики організації. У разі використання зовнішнього програмного забезпечення дані вводяться вручну або імпортуються. Дані щодо податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) заповнюються в розрізі управлінських підрозділів.

Документ формує проведення за дебетом або кредитом залежно від виду витрат. Для витрат застосовуються статті, а для пасивів – рахунки зі способів відображення заробітної плати (Рисунок 2.7).

Проводки регламентованого обліку

Відобразити в регл. обліку

Відображення зарплати в фінансовому обліку, ДО00-000002 від 06.03.2023 12:00:00 (не перевірений)

Відображено в обліку

Рахунок Дт	Субkonto Дт	Кількість Дт	Рахунок Кт	Субkonto Кт	Кількість Кт	Сума БО (UAH)	Зміст
Підрозділ Дт, Напря...	Валюта Дт	Підрозді...	Валюта Кт	Сума УО (USD)			
1 661	Моженко Петро Іва...		6411			1 152,00	ПДФО
						31,50	
2 661	Моженко Петро Іва...		642	Військовий збір		96,00	Військовий збір
						2,63	
3 661	Моженко Петро Іва...		375	Моженко Петро Іва...		195,00	Відшкодування шкод
		Ділянка ...				5,33	
4 661	Лялько Оксана Мих...		6411			960,00	ПДФО

Свернуть все окна

Рисунок 2.7 – Проводки регламентованого обліку

Джерело: сформовано автором з програми що пропонується підприємству

Цей документ забезпечує коректний облік зарплатних витрат, включаючи нарахування, утримання, відпускні та інші операції, відповідно до «Облікової політики» підприємства.

Для обліку операцій з нарахування амортизації основних засобів у системі використовується документ «Амортизація основних засобів», який створюється в розділі меню «Регламентований облік» у групі «Основні засоби» за командою «Створити» (Рисунок 2.8).

Амортизація основних засобів (2.1) (створення)

Провести і закрити

Номер: від: 07.12.2024 00:00:00

Організація: Відповідальний: Коментар:

Настройка відображення витрат

Зберегти й закрити Зберегти Застосувати Аналіз операцій

Організація: Добро ТОВ По дату: Показувати: Що потребують зазначення

Рахунки витрат

Відбір статті витрат

Вказати незаповнені рахунки

Режим настройки:

Загальні

Виключення

Рахунки обліку:

номенклатури

номенклатури переданої

номенклатури прийнятої

ТМЦ в експлуатації

грошових коштів

подарункових сертифікатів

розрахунків з клієнтами

розрахунків з постачальниками

розрахунків з комісіонерами

Стаття витрат	Виключення	Рахунок
---------------	------------	---------

Рисунок 2.8 – Амортизація основних засобів

Джерело: сформовано автором з програми що пропонується підприємству

Документ використовується для обліку операцій з нарахування амортизації основних засобів. Для запобігання подвійного нарахування амортизації, з активів виключаються об'єкти, для яких амортизація вже була нарахована в звітному періоді, через такі документи як переміщення, зміна параметрів, переоцінка, модернізація, ремонт, підготовка до передачі та списання ОЗ.

У разі відсутності рахунків для відображення витрат по амортизованих об'єктах, форма документа «Налаштування відображення витрат» підсвічується червоним кольором, що заважає проведенню документа. Перед виконанням розрахунку потрібно заповнити ці рахунки. Для цього необхідно відкрити форму налаштувань рахунків та, за потреби, скористатися командою «Аналіз операцій» для уточнення рахунків.

У конфігурації BAS КУП накопичення непрямих витрат протягом місяця здійснюється через реєстр «Інші витрати», при цьому витрати обліковуються лише у вартісному вираженні та по статтях витрат. Для створення нового елементу Статті витрат потрібно звернутися до розділу меню «Фінансовий результат і контролінг» – «Статті витрат» – «Створити» (Рисунок 2.9, Рисунок 2.10).

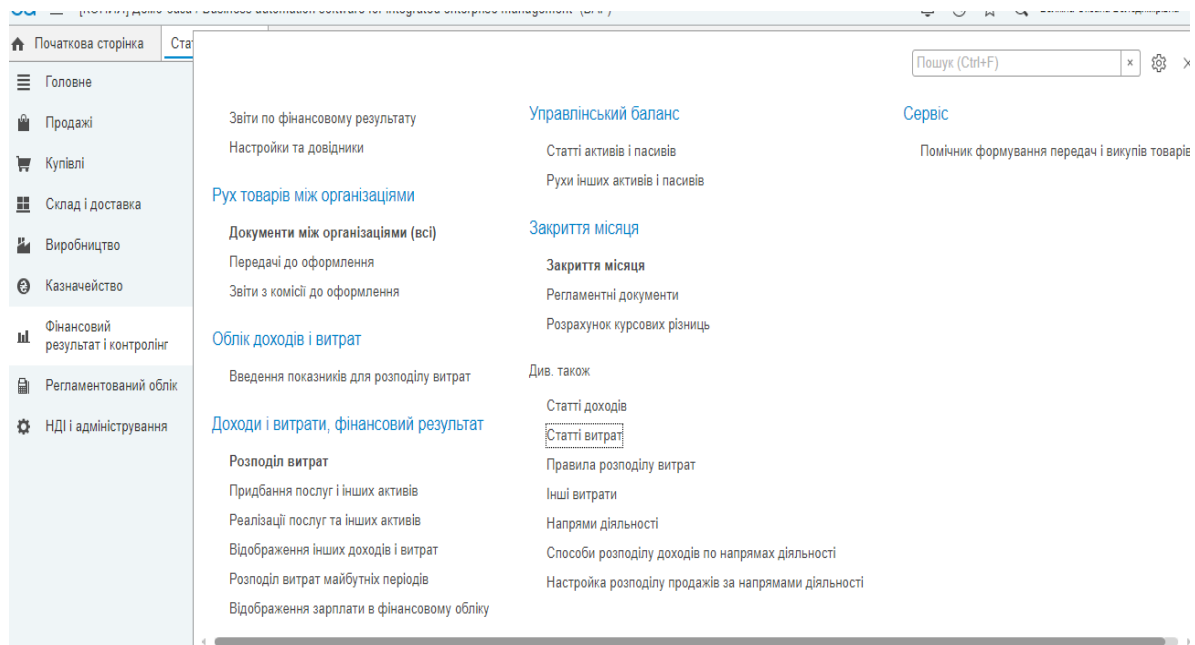

Рисунок 2.9 – Розділ «Фінансовий результат і контролінг»

Джерело: сформовано автором з програми що пропонується підприємству

Початкова сторінка		Статті витрат			
Головне		Статті витрат			
Продажі		Створити		Пошук (Ctrl+F)	
Купівлі		Створити групу		Ще	
Склад і доставка		Змінити виділені			
Виробництво					
Казначейство					
Фінансовий результат і контролінг					
Регламентований облік					
НДІ і адміністрування					
Код	Найменування	Опис	Аналітика витрат	Розподілити в ре...	
00-000002	Виробничі витрати				
00-000004	Витрати на придбання і зберігання				
00-000009	Адміністративні витрати				
00-000016	Капітальні інвестиції				
00-000024	Витрати на збут				
000000014	Витрати при конвертації валюти		Курсові різниці		
000000002	Похибка розрахунку собівартості		Маркетинговий за...	Списати на фіна...	
000000003	Курсові різниці (операційна діяльність)		Курсові різниці	Списати на фіна...	
000000005	Нарахований ПДВ при викупі багатооборотно...		Об'єкт експлуата...	Списати на фіна...	
000000004	Різниця вартості повернення і фактичної варт...		Організація	Списати на фіна...	
000000011	Прибыль (убыток) прошлых лет		Організація	Списати на фіна...	
000000008	Формування резервів по сумнівних боргах		Організація	Списати на фіна...	
000000012	Резерв на збиток в минулому періоді		Нарахована...	Списати на фіна...	

Рисунок 2.10 – Статті витрат підприємства

Джерело: сформовано автором з програми що пропонується підприємству

Статті витрат є класифікатором, що дозволяє реєструвати всі витрати підприємства, крім витрат на закупівлю товарів і робіт. Вони допомагають аналізувати джерела витрат і визначають, як витрати повинні бути розподілені між собівартістю товарів або фінансовим результатом.

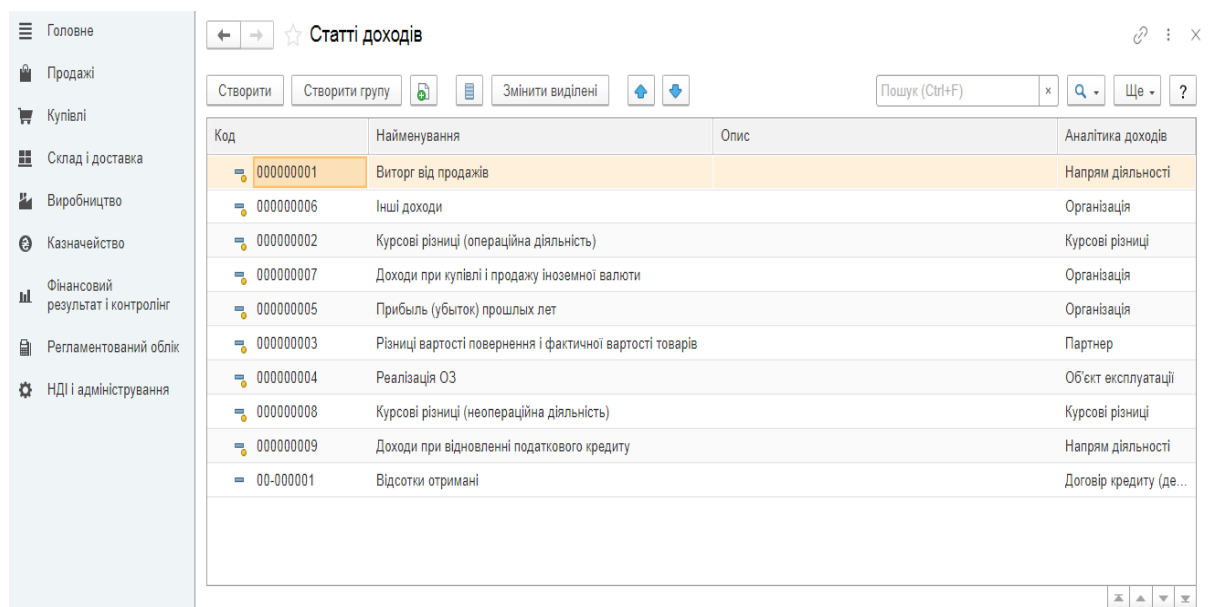
Класифікація витрат включає такі типи: витрати на придбання товарів, складське зберігання, продаж товарів, виробничі витрати, формування вартості необоротних активів і інші витрати. Вибір варіанту розподілу витрат залежить від їх типу та цілі: на собівартість товарів, на фінансовий результат, на майбутні періоди чи на необоротні активи.

Розподіл витрат на собівартість товарів передбачає, що витрати, такі як транспортні витрати, розподіляються пропорційно кількості або об'єму товарів. Витрати на фінансовий результат включають адміністративні та комерційні витрати, які розподіляються безпосередньо на фінансовий результат поточного періоду. Витрати на майбутні періоди, такі як оренда, розподіляються на основі запланованого розподілу.

Для витрат, що відносяться до необоротних активів, необхідно реєструвати їх вартість у регламентованому або управлінському обліку. Виробничі витрати розподіляються на собівартість продукції, а витрати між організаціями в управлінському обліку можуть бути перенесені відповідно до аналітики витрат.

Крім того, для кожної статті витрат можна налаштувати обмеження на використання, вказавши відповідні господарські операції, в яких можна зазначити конкретну статтю витрат.

Статті доходів призначені для класифікації доходів підприємства, які виникають у результаті неосновної діяльності, наприклад, від реалізації необоротних активів, фінансової діяльності чи списання кредиторської заборгованості. Якщо підприємство веде облік фінансових результатів за напрямками діяльності, для кожної статті доходу можна встановити метод розподілу доходів між різними напрямками (Рисунок 2.11).

Код	Найменування	Опис	Аналітика доходів
000000001	Виторг від продажів		Напрямок діяльності
000000006	Інші доходи		Організація
000000002	Курсові різниці (операційна діяльність)		Курсові різниці
000000007	Доходи при купівлі і продажу іноземної валюти		Організація
000000005	Прибыль (убыток) прошлых лет		Організація
000000003	Різниця вартості повернення і фактичної вартості товарів		Партнер
000000004	Реалізація ОЗ		Об'єкт експлуатації
000000008	Курсові різниці (неопераційна діяльність)		Курсові різниці
000000009	Доходи при відновленні податкового кредиту		Напрямок діяльності
00-0000001	Відсотки отримані		Договір кредиту (де...

Рисунок 2.11 – Статті доходів підприємства

Джерело: сформовано автором з програми що пропонується підприємству

Аналітика доходів дозволяє деталізувати інформацію за цими доходами, проте в разі розподілу за напрямками діяльності аналітика не враховується. Для оформлення доходів від реалізації основних засобів, об'єктів будівництва чи нематеріальних активів в аналітиці вибирається відповідний довідник.

Регламентований облік здійснюється за допомогою стандартного рахунку, якщо не визначено індивідуальних налаштувань для підприємства або підрозділу.

Сучасні вимоги до ефективного управління фінансами державних підприємств передбачають впровадження автоматизованих систем бухгалтерського обліку. Використання інформаційних технологій, зокрема у

програмі BAS КУП, дозволяє значно покращити процеси обліку доходів і витрат, зменшити людський фактор і підвищити точність фінансової звітності. Автоматизація процесів обліку, таких як розподіл витрат, нарахування заробітної плати, облік амортизації основних засобів і авансових звітів, спрощує управлінські процедури та підвищує прозорість і ефективність фінансового контролю. Інтеграція таких інструментів дозволяє зменшити ризики помилок, покращити оперативність і точність бухгалтерського обліку, що є ключовим для забезпечення належного контролю за використанням коштів та підвищення ефективності управління в державних підприємствах.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ТА РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1 Аналіз доходів і витрат основної діяльності підприємства

Для досягнення дієвості аналізу необхідна повна, об'ємна та якісна інформація, однієї економічної інформації, яка підготовлена бухгалтерією підприємства недостатньо, потрібна також технологічна, технічна, кадрова і інша інформація, для досягнення запланованого результату.

Інформація (лат.) роз'яснення, повідомлення –це все те що відбувається навкруги, якщо його можить сприйняти людина чи відповідний спеціальний засіб [6].

Якщо розкрити поняття своїми словами, то під «економічною інформацією» слід розуміти всю масу даних або взагалі по підприємству, або окремому підрозділу чи галузі.

Економічна інформація варіує між господарською чи/або фінансовою діяльністю, де вона формується, і управлінням, де її опрацьовують і використовують. Достовірна інформація сприяє обґрунтуванню доброякісних управлінських рішень, які вплинуть на фінансовий стан підприємства в майбутньому.

До організації аналітичної роботи висуваються певні вимоги, серед яких доцільно виділити наступні:

- *аналітичність інформації,
- *об'єктивність,
- *єдність,
- *оперативність,
- *раціональність,
- *неперервність інформації,

*перспективність вихідної інформації,

*адитивність .

Таблиці 3.1 - Аналіз структури та динаміки операційних витрат за економічними елементами ДП «Сумська біофабрика» за 2022 - 2023 роки

№ з/п	Найменування показників	Форма звітності, код рядка	2022 рік		2023 рік		Абсолютне зростання, тис. грн. (гр.6-гр.4)	Коефіцієнт зростання (гр.6/гр.4)
			сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Матеріальні затрати	ф.2 ряд. 2500	4 182,0	18,0	9 125,0	27,1	4 943,00	2,182
2	Витрати на оплату праці	ф.2 ряд. 2505	9 213,0	39,7	9 357,0	27,8	144,00	1,016
3	Відрахування на соціальні заходи	ф.2 ряд. 2510	2 493,0	10,7	2 041,0	6,1	- 452,00	0,819
4	Амортизація	ф.2 ряд. 2515	1 082,0	4,7	1 202,0	3,6	120,00	1,111
5	Інші операційні витрати	ф.2 ряд. 2520	6 233,0	26,9	11 946,0	35,5	5 713,00	1,917
6	Разом операційних витрат	ф.2 ряд. 2550	23 203,0	100,0	33 671,0	100,0	10 468,00	1,451
7	Сума операційних витрат на 1 грн. реалізованої продукції	ф.2 ряд. 2550/ ф.2 ряд.2000	1,4225	х	0,9430	х	-0,4796	0,663
								(К _{в.о.д.})
8	Чистий дохід від реалізації продукції	ф.2 ряд 2000	16311,00	х	35708,00	х	19 397,00	2,19

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

Звичайно система інформаційного забезпечення аналізу відповідно до організації, функціонування і використання даних має мати якісні властивості.

На основі фактичних даних об'єкта дослідження проаналізуємо структуру та динаміку витрат за економічними елементами (таблиця 3.1).

За наведеними в таблиці 3.1 даними, робимо підсумок, що коефіцієнт зростання операційних витрат склав 1,451, при цьому чистий дохід від реалізації продукції зріс у 2,19 рази, або на 19397,00 тис. грн.

Таблиця 3.2 - Аналіз структури та динаміки витрат ДП «Сумська біофабрика»

№ з/п	Найменування показників	Форма звітності, код рядка	2022 рік		2023 рік		Абсолютне зростання, тис. грн. (гр.6-гр.4)	Коефіцієнт зростання (гр.6/гр.4)
			сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	ф.2 ряд. 2050	10 372,0	53,4	16 950,0	49,4	6 578,0	1,634
2	Адміністративні витрати	ф.2 ряд. 2130	3 255,0	16,8	4 539,0	13,2	1 284,0	1,394
3	Витрати на збут	ф.2 ряд. 2150	2 499,0	12,9	2 756,0	8,0	257,0	1,103
4	Інші операційні витрати, усього	ф.2 ряд. 2180	3 283,0	16,9	10 072,0	29,3	6 789,0	3,068
4.1	у т.ч.: витрати на операційну оренду активів	ф.5 ряд. 440	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,000
4.2	штрафи, пені, неустойки	ф.5 ряд. 470	13,0	0,0	869,0	0,0	856,0	66,846
4.3	витрати на утримання об'єктів ЖКГ і соціальної сфери	ф.5 ряд. 480	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,000
4.4	відрахування до резерву сумнівних боргів	ф.5 ряд.491	0,0	0,0	144,0	0,0	0,0	0,000
4.5	інші	ф.5 ряд.490	3 218,0	0,0	9 193,0	0,0	5 975,0	2,857
5	Фінансові витрати, усього	ф.2 ряд.2250	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,000
5.1	у т.ч.: втрати від участі в капіталі	ф.2ряд. 2255	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,000
5.2	дивіденди	ф.5 ряд. 530	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,000
5.3	проценти	ф.5 ряд. 540	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,000
5.4	витрати, пов'язані з фінансовою орендою активів	ф.5 ряд. 550	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,000
6	Інші витрати, усього	ф.2 ряд. 2270	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	#ДЕЛ/0!
6.1	у т.ч.: списання необоротних активів	ф.5 ряд. 620	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	#ДЕЛ/0!
7	Податок на прибуток від звичайної діяльності	ф.2 ряд. 2300	0	0,00	0	0,00	0	#ДЕЛ/0!
8	Сукупні витрати підприємства		19 409,0	100,0	34 317,0	100,0	14 908,0	1,768 (К _{с.в.})

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

При цьому сума операційних витрат на 1 грн. реалізованої продукції знизився на 0,663.

Таблиця 3.3 - Аналіз структури доходів ДП «Сумська біофабрика»

№ з/п	Найменування показників	Форма звітності, код рядка	За попередній період		За звітний період		Абсолютне зростання, тис. грн. (гр.6-гр.4)	Коефіцієнт зростання (гр.6/гр.4)
			сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Доходи від операційної діяльності	ф.2 ряд. 2000 + 2120	16571,0	99,9	37026,0	99,7	20 455,0	2,234
1.1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	ф.2 ряд. 2000	16 311,0	98,4	35 708,0	96,4	19 397,0	2,189
1.2	Інші операційні доходи, усього	ф.2 ряд. 2120	260,0	1,6	1 318,0	3,6	1 058,0	5,069
1.2.1	дохід від реалізації інших оборотних активів	ф.5 ряд. 460	149,0	x	50,0	x	-99,0	0,336
1.2.2	інші операційні доходи	ф.5 ряд. 490	58,0	22,3	1 255,0	95,2	1 197,0	21,638
2	Доходи від фінансової діяльності, усього	ф.2 ряд. 2200 + 2220	0,0	0,0	82,0	0,2	82,0	#ДЕЛ/0!
2.1	у т.ч. дохід від участі в капіталі	ф.2 ряд. 2200	0,0	x	0,0	x	0,0	0,000
2.2	інші фінансові доходи	ф.2 ряд. 2220	0,0	0,0	82,0	0,0	82,0	#ДЕЛ/0!
2.2.1	у т.ч. дивіденди	ф.5 ряд. 530	0,0	x	0,0	x	0,0	0,000
2.2.2	доходи від фінансової оренди	ф.5 ряд. 550	0,0	x	0,0	x	0,0	0,000
3	Інші доходи звичайної діяльності, усього	ф.2ряд. 2240	12,0	0,1	34,0	0,1	22,0	2,833
3.1	у т.ч.: дохід від реалізації фінансових інвестицій	ф.5 ряд. 570	0,0	x	0,0	x	0,0	0,000
3.2.	дохід від безоплатно одержаних активів	ф.5 ряд. 610	12,0	x	34,0	x	0,0	0,000
3.3.	інші доходи	ф.5 ряд. 630	0,0	x	0,0	x	0,0	0,000
4	Сукупний дохід (ряд.1+ряд.2+.ряд.3)	*	16583,0	100,0	37142,0	100,0	20559,0	2,240 (К _{с.д.})

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

Така ситуація притаманна лише для 2023 року, поскільки на складах підприємства залишилася значна кількість готової продукції, яку нажаль неможливо було реалізувати, з відомих нам причин.

Якщо говорити про структуру витрат, то по матеріальним затратам і іншим операційним витратам зростання відбувається достатньо велике, у 2 і більше рази.

Аналізуючи дані таблиці 3.2, ми ще раз переконуємося в тому, що у звітному 2023 році собівартість реалізованих товарів зросла на 6,5 млн. гривень, звичайно це є позитивним фактором.

Відносно інших статей витрат на наш погляд, зокрема зростання адміністративних витрат не може бути виправданим, в умовах яких знаходиться держава на сьогодні.

Зокрема, до складу елемента «Інші операційні витрати» включаються витрати операційної діяльності, які не увійшли до складу елементів, наведених в пунктах 22-25 НП(С)БО 1, зокрема витрати на відрядження, на послуги зв'язку, плата за розрахунково-касове обслуговування тощо.

Як бачимо, в структурі Інших операційних витрат займають інші витрати, для прикладу у 2023 році із загальної суми показника 10072,00 тис. гривень, інші витрати становлять більше 90,0 відсотків, або в абсолютному виразі це становить 9193,00 тис. грн.

Сукупні витрати в цілому по підприємству склали 34317,00 тис. грн., що на 14908,00 тис. грн. більше проти попереднього періоду.

Щоб підтвердити, або спростувати такий ріст витрат, необхідно проаналізувати склад та структуру доходів підприємства.

Дані таблиці 3.3 показують нам, що сукупний дохід зріс на 20559,00 тис. грн., що у 2,240 рази більше проти базисного року, це зростання відбулося за рахунок суттєвого збільшення доходу від реалізації продукції, що є позитивним фактором. Проте тут слід наголосити на тому, що у 2023 році реалізовувалася готова продукція попередніх звітних періодів.

Провівши коефіцієнтний аналіз діяльності підприємства за звітний період, доцільно відмітити, що на кінець 2023 звітного року вони всі перевищують

оптимальне значення, а такі показники як коефіцієнт покриття та коефіцієнт фінансової стійкості майже у 2 рази перевищує нормативне значення.

Показник поточної ліквідності (або коефіцієнт покриття, currentratio) характеризує ступінь покриття короткострокових пасивів оборотними активами, і застосовується для оцінки здатності підприємства виконати свої короткострокові зобов'язання.

Таблиця 3.4 - Коефіцієнтний аналіз діяльності ДП «Сумська біофабрика» за 2023 рік

№	Найменування коефіцієнта	Порядок розрахунку	Формула для розрахунку	Оптимальне значення показника	2023	
					на початок звітного періоду	на кінець звітного періоду
1.	Коефіцієнт покриття	оборотні активи	$\text{ф.1 р.1195} / (\text{ф.1р.1695} - \text{ф.1.р.1660})$	> 1,0	1,3	1,9
		поточні зобов'язання				
2.	Коефіцієнт фінансової стійкості	власний капітал	$\text{ф.1}(\text{р.1495} + \text{1660}) / (\text{ф.1}(\text{р.1595} + (\text{р.1695} - \text{р.1660}))$	> 1,0	0,9	1,9
		довгострокові зобов'язання + поточні зобов'язання				
3.	Коефіцієнт платоспроможності	власний капітал	$\text{ф.1 р.1495} / \text{ф.1 р. 1900}$	> 0,5	0,48	0,54
		валюта балансу				
4.	Ступінь зносу основних засобів	знос основних засобів x 100	$\text{ф.1 ряд 1012} \times 100 / \text{ф.1 ряд 1011}$	< 70 %	74,9%	75,6%
		первісна вартість основних засобів				

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

В свою чергу коефіцієнт фінансової стійкості - індикатор, який говорить про здатність компанії залишатися платоспроможною в довгостроковій перспективі. Тобто фінансова стійкість – це такий стан підприємства, при якому досягається фінансова незалежність підприємства від позикових джерел фінансування, забезпечується його платоспроможність та довгострокова перспектива розвитку діяльності підприємства.

Таблиця 3.5 - Фінансові показники діяльності ДП «Сумська біофабрика»

Показник		Оптимальне значення показника	Фактичне значення показника		Відхилення (+;-)
			2022 рік	2023 рік	
1.1.	Коефіцієнт рентабельності активів	>0 збільшення	0,000	0,170	0,170
1.2.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	>0 збільшення (0,13-0,24)	0,001	0,330	0,329
1.3.	Коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу	>0 збільшення (0,12-0,18)	0,000	0,167	0,167
1.4.	Коефіцієнт рентабельності діяльності	>0 збільшення	0,000	0,071	0,071
2.1.	Коефіцієнт зносу основних засобів	зменшення	0,750	0,760	0,010
2.2.	Коефіцієнт оновлення основних засобів	збільшення	0,036	0,058	0,022
2.3.	Коефіцієнт вибуття	повинен бути менше, ніж коефіцієнт оновлення основних засобів	0,002	0,011	0,009
3.1.	Коефіцієнт покриття	>1, збільшення	1,25	1,89	0,640
3.2.	Коефіцієнт загальної ліквідності	збільшення	1,25	1,89	0,640
3.3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,35	0,026	0,670	0,644
3.4.	Чистий оборотний капітал, тис. грн.	>0 збільшення	4833,00	2230,00	-2603,0
4.1.	Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	збільшення	0,48	0,54	0,060
4.2.	Коефіцієнт фінансування (заборгованості)	0,5-0,7	1,07	0,52	-0,550
4.3.	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,1	0,20	0,47	0,270
4.4.	Коефіцієнт фінансової стійкості	збільшення	0,93	1,93	1,000

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Перша група показників представлених у таблиці 3.5 – це показники рентабельності підприємства, всі вони мають тенденцію до росту. Рентабельність є відносним показником, і вона необхідна для аналізу економічної діяльності будь-якого підприємства. Саме через таку відносність, показники рентабельності двох і більше різних підприємств можна порівнювати один з одним і розуміти таким чином, яке з них є ефективнішим.

На рентабельність можуть впливати різні чинники: і джерела капіталу, і вартість активів, оборотних коштів, і розмір виручки, і ще багато чого.

Наступна група показників характеризує майновий чи/або фінансовий стан суб'єкта господарювання, тобто це сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів суб'єкта господарювання, його реальні і потенційні фінансові можливості. Всі вони мають звичайно позитивну тенденцію, проте знаходяться на досить низькому рівні.

Третя група представлена показниками ліквідності, індикація ліквідності є суттєвим елементом діагностики фінансового стану підприємства. Всі зацікавлені економічні контрагенти приймають рішення щодо інвестиційної стратегії в тому числі і на основі даних про коефіцієнти ліквідності. Удосконалення методики обчислення й оцінки коефіцієнтів ліквідності відповідно до міжнародних стандартів фінансового аналізу є необхідною умовою якісного забезпечення аналітичної роботи в цьому напрямі.

Коефіцієнти ліквідності характеризують здатність підприємства погашати короткострокові боргові зобов'язання і конвертувати свої активи в грошові кошти. Ліквідність не можна плутати з платоспроможністю.

Згідно нашого українського підходу, чим вище показник поточної ліквідності, тим швидше підприємство, має можливість швидкої заміни активу в готівку, без втрат. Існує одна аксіома, занадто високі значення показників ліквідності не є безумовною перевагою, оскільки можуть бути пов'язані з неефективністю використання поточних активів і/або короткострокових зобов'язань. Важливою характеристикою є стабільність рівня ліквідності в динаміці. Дотримання стабільності, для прикладу, величин поточної ліквідності є більш важливою умовою, ніж суворе дотримання нормативного діапазону значень. Коефіцієнт поточної ліквідності навпаки більш чутливий до періоду обороту оборотних коштів і структури запасів, а отже, значно варіює залежно від особливостей технологічного процесу і галузевої приналежності.

Ризик ліквідності пов'язаний із труднощами в погашенні підприємством фінансових зобов'язань, які потребують передання коштів чи інших фінансових активів.

Таблиця 3.6 - Оцінка ефективності управління ДП «Сумська біофабрика» за фінансовими показниками за 2023 рік

№ п/п	Назва показника	Коефіцієнт зростання	Критерії оцінювання	Оціночний бал
1.	Вартість активів, (Кв.а.)	0,975	> 1 – оціночний бал 1; =1 – оціночний бал 0; < 1 – оціночний бал -1	-1
2.	Основні засоби (залишкова вартість), (Ко.з.)	1,020	> 1 – оціночний бал 1; =1 – оціночний бал 0; < 1 – оціночний бал -1	1
3.	Власний капітал, (Кв.к.)	1,086	> 1 – оціночний бал 1; =1 – оціночний бал 0; < 1 – оціночний бал -1	1
4.	Поточні зобов'язання, (Кп.з.)	0,644	> 1 – оціночний бал 1; =1 – оціночний бал 0; < 1 – оціночний бал -1	1
5.	Заборгованості з оплати праці, (Ко.п.)	1,656	> 1 – оціночний бал 1; =1 – оціночний бал 0; < 1 – оціночний бал -1	-1
6.	Валовий прибуток (збиток), (Квал.пр/зб.) за наявності збитків оціночний бал(-1)	3,580	> 1 – оціночний бал 1; =1 – оціночний бал 0; < 1 – оціночний бал -1	1
7.	Чистий прибуток(збиток), (Кч.п/зб.) за наявності збитків оціночний бал(-1)	-1,000	> 1 – оціночний бал 1; =1 – оціночний бал 0; < 1 – оціночний бал -1	-1
8.	Сукупні доходи, (Кс.д.)	2,240	> 1 – оціночний бал 1; =1 – оціночний бал 0; < 1 – оціночний бал -1	1
9.	Сукупні витрати, (Кс.в.)	1,768	> 1 – оціночний бал 1; =1 – оціночний бал 0; < 1 – оціночний бал -1	-1
10.	Коефіцієнт дохідності активів, (Кд.а.)	2,297	> 1 – оціночний бал 1; =1 – оціночний бал 0; < 1 – оціночний бал -1	1
11.	Коефіцієнт рентабельності активів, (Кр.а.)	#ДЕЛ/0!	> 1 – оціночний бал 1; =1 – оціночний бал 0; < 1 – оціночний бал -1	
12.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу, (Кр.в.к.)	330,000	> 1 – оціночний бал 1; =1 – оціночний бал 0; < 1 – оціночний бал -1	1
13.	Коефіцієнт рентабельності діяльності, (Кр.д.)	#ДЕЛ/0!	> 1 – оціночний бал 1; =1 – оціночний бал 0; < 1 – оціночний бал -1	
14.	Коефіцієнт фінансової стійкості підприємства, (Кф.с.)	2,075	> 1 – оціночний бал 1; =1 – оціночний бал 0; < 1 – оціночний бал -1	1
15.	Коефіцієнт покриття, (Кп.)	1,512	> 1 – оціночний бал 1; =1 – оціночний бал 0; < 1 – оціночний бал -1	1
				5

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності

Зазначимо, що ліквідність є необхідною та обов'язковою умовою платоспроможності підприємства. Водночас ступінь ліквідності підприємства співвідноситься з періодом, протягом якого його активи можуть бути перетворені на кошти: що меншим є період трансформації активів у гроші, то вищим буде ступінь ліквідності, а ризик ліквідності відповідно буде меншим. До того ж

важливо, щоб переведення активу в готівку не супроводжувала істотна втрата його вартості.

Платоспроможність підприємства розглядається як один з індикаторів його фінансового стану. Платоспроможність, показує можливість підприємства наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити свої строкові зобов'язання.

Необхідною і важливою основою й передумовою успішного функціонування будь-якого підприємства, досягнення ним кінцевої мети, є фінансова стійкість. Фінансова стійкість визначається здатністю підприємства ефективно управляти своїми фінансовими ресурсами та витратами, враховуючи мінливість економічних умов та ризики.

Забезпечення фінансової стійкості є однією з ключових проблем, з якими стикаються підприємства в сучасному бізнес-середовищі. Доцільно відзначити, що в результаті військової агресії, яка розпочалася з 2022 року відбувся значний тиск на економіку України, оскільки всі фінансові ресурси потрібно було спрямовувати на оборону, мільйони громадян залишилися без житла та роботи, багато компаній припинили свою роботу, частина підприємств змушені були перемістити потужності на більш безпечні території. Війна стала суттєвим викликом для фінансової стійкості багатьох суб'єктів господарювання [30]. Згідно даних таблиці показники платоспроможності, в цілому позитивні, а коефіцієнт фінансової стійкості підприємства на кінець 2023 року досяг позначки 1,93.

До основних ознак фінансової стійкості можна віднести:

- = належний рівень ліквідності та платоспроможності підприємства;
- = стабільне зростання активів підприємства;
- = дотримання розрахункової дисципліни;
- = ефективне використання фінансових ресурсів;
- = стабільність доходів та якість активів підприємства.

У таблиці 3.6 згруповано, розраховані нами показники оцінки ефективності управління ДП «Сумська біофабрика» за фінансовими коефіцієнтами за 2023 рік.

Оцінка ефективності управління – це сукупність прийомів визначення рівня результативності управління діяльністю підприємства з метою отримання

результатів, які можуть бути використані для підвищення та підтримки результату [25].

В додатках наглядно проаналізовано виконання плану по доходах, витратах та основні фінансові показники господарсько-виробничої діяльності державного підприємства «Сумська біологічна фабрика» за період з 2019 по 2023 роки.

3.2 Роль інформаційних технологій в аналізі фінансово-господарської діяльності підприємства

Аналітична робота поряд з обліком, контролем та менеджментом займає ключову роль діяльності підприємства, має особисту, присутню лише йому платформу, це:

- *принципи;
- *функції;
- *організаційна структура;
- *методи та методичні прийоми;
- *інформаційна база.

Сучасний світ у всіх галузях свого розвитку не може обходитися без інформаційних технологій, в зв'язку з тим, щоб отримати швидко, об'єктивну та безперервну інформацію про всі процеси що відбування на об'єкті, неможливо без використання передових, новітніх ІТ-технологій.

Цю інформацію можливо отримати лише завдяки здійсненню аналізу фінансово-господарської діяльності господарства, вона потрібна не лише для констатації факту стану справ на підприємстві, а в першу чергу для швидкого реагування, з метою усунення проблем чи недоліків та оминання їх в майбутньому.

Як показують літературні наукові джерела, на даний час маючи звичайно певні позитивні здобутки, не є достатнім для організації високого рівня роботи аналітичних служб чи аналітиків.

Таблиця 3.7 – Характеристика наявних доступних засобів аналізу

Найменування продукту	Загальна характеристика
EXCEL	Для користувачів можливість використання ряд механізмів для аналізу фінансової діяльності підприємства, проведення статистичних розрахунків і прогнозування. Вбудовані функції, формул, надбудови програми дають змогу автоматизувати практично всі види робіт. Завдяки автоматизації користувачу лише потрібно підставляти нові дані, а уже на їх основі будуть готуватися нові звіти.
Financial Analysis	Надає змогу провести оцінку фінансово-господарської діяльності суб'єкта. Програма може виконувати вертикальний та горизонтальний аналізи балансу, розраховувати показники, аналізувати потенціал підприємства на основі оцінки
ІНЕК-Аналітик	Має можливість здійснювати як вертикальний, так і горизонтальний аналіз пасиву та активу, розраховувати показники прибутків і збитків, показники ефективності, такі як: платоспроможність, стійкість, рентабельність, тощо.
Audit Expert	Дозволяє на основі Балансу та Звіту про фінансові результати швидко отримувати висновки про оцінку фінансового стану, проведення експерт-аналізу, створення відповідного файлу для підприємства.
Фінансовий аналіз	Допомагає користувачу визначити стан підприємства в динаміці, провести аналіз бухгалтерської звітності, аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості, до помагає спрогнозувати подальші зміни окремих статей.
Project Expert	Дозволяє розробляти бізнес-плани і аналіз інвестиційних проектів, аналізує інвестиційні проекти для підприємства., порівнювати різні варіанти інвестиційних проектів та здійснювати аналіз ризиків.
Prime Expert	Аналітична система призначена для планування, аналізу і прийняття рішень, може здійснювати фінансове моделювання та оцінку діяльності з урахування можливостей зниження ризиків. Закладений в програмі вартісний підхід дозволяє пов'язати аналіз із фінансовою моделлю підприємства

Джерело: узагальнено автором

Тут безліч причин, одна з яких як наголошують учені це орієнтація на корпоративні системи, тому цілісного інформаційного продукту на жаль практично не існує, а всі розробки направлені на створення окремих аналітичних програмних продуктів, під конкретне замовлення. В цьому напрямку звичайно спостерігається певний прогрес, але загвіздка не у використанні інтернет-технологій чи комп'ютерної техніки, а у відсутності новітніх розробок щодо єдиної та зрозумілою для користувача методики аналізу

Звичайно зазначені програмні продукти мають достатньо широкую мережу універсальних механізмів, які здатні надати можливість їх використання на практиці для проведення дієвого аналізу різноманітних бізнес-процесів суб'єкта господарювання

Однією з умов вище зазначених програмних комплексів є забезпечення взаємодії з програмними продуктами, які використовує підприємство. Без цієї умов'язки не можливе використання любого аналітичного продукту, бо інформаційною базою є дані бухгалтерського обліку господарства.

Розглянемо для порівняння, які функціональні можливості закладені в оболонку відповідної програми.

Таблиця 3.8 – Порівняльні характеристики аналітичних можливостей програмних продуктів

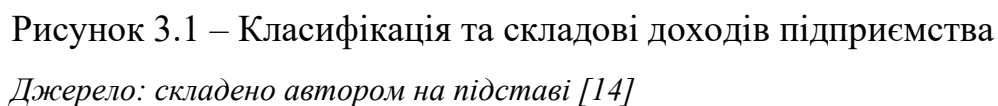
Характерні ознаки		Financial Analysis	ІНЕК-Аналітик	Audit Expert	Фінансовий аналіз	Project Expert	Prime Expert
Експорт з 1С	+	+	+	+	+		
Побудова графіків та діаграм	+		+	+			+
Використання інтегральних показників	+		+	+	+	+	+
Розробка інвестиційних проектів	+	+			+	+	+
Вертикальний та горизонтальний аналіз		+	+				+

Джерело: узагальнено автором

За результати порівняльних даних відображених у відповідних таблицях вище, відзначаємо, що найбільш пристосованими для аналізу інформаційними продуктами є звичайно «EXCEL», далі розташувалися «ІНЕК-Аналітик» та «PrimeExpert».

Таким чином, діджиталізація висуває нові вимоги як для організації бухобліку, так і для аналітичного процесу, постільки лише завдяки сучасним інформаційним розробкам можна забезпечити ведення без ризикового бізнесу,

Виходячи з теми кваліфікаційної роботи, досить трудомісткою роботою є аналітична робота по питаннях отримання доходів, їх вірне відображення та ефективне використання. В зв'язку, з тим що суб'єкт господарювання здійснює різні види господарської діяльності, має різні канали їх надходження і використання, тому що це строго регламентовано законодавчо (рисунок 3.1).

Як ми зазначали раніше у параграфі 2.1 кваліфікаційної роботи, на об'єкті дослідження у ДП «Сумська біологічна фабрика» функціонує фінансово-маркетинговий відділ, до складу якого входять бухгалтерський підрозділ, маркетинговий підрозділ, економічний підрозділ.

Призначення маркетингового відділу переоцінити в сучасному світі неможливо, на досліджуваному об'єкті в його структурі передбачені відповідні сектору, з чітко визначеними сферами впливу діяльності підприємств зокрема: зокрема сектор дослідження і оцінки ринків збуту товарів, рекламний сектор від ефективності роботи якого кінцевий споживач товару буде мати нагоду отримати всебічну інформацію про продукт, технічного супроводження маркетингової діяльності.

Як правило, він має в своєму складі такі сектори: комплексного вивчення ринку, розробки програм маркетингу, організації збуту, реклами, технічного обслуговування. Діяльність цих секторів спрямована на максимальну орієнтацію продукції, яку пускають виробничі відділення, на вимоги конкретних ринків та запити споживачів і виконання встановлених показників з прибутку.

Неможливо оцінити ефект маркетингово відділу як самого окремо взятого, так і у зв'язках із внутрішньогосподарськими підрозділами, тому що його діяльність напряду можна поєднати з ефективністю роботи економічного підрозділу, зокрема в частині прогнозування та процесів фінансування; з бухгалтерською службою та виробничими цехами.

Основною метою діяльності суб'єктів господарювання, незалежно від виду діяльності, розміру, форми власності є отримання максимального прибутку, що безпосередньо залежить від рівня їх доходів. Доходи набувають особливо важливого значення для підприємств незалежно від форми власності, сфери діяльності та інших факторів. Тому аналіз доходів підприємства та факторів їх формування має велике значення в оцінці ефективної діяльності суб'єкта господарювання.

3.3 Резерви зниження витрат та шляхи підвищення ефективності діяльності

Кожному підприємству властива лише власна система відносин виробництва, не виключення є об'єкт дослідження, виробничі та управлінські

зв'язки, визначає створюються таким чином, щоб на протязі всього виробничого циклу була можливість втручання в цей процес, відповідними рішенням, наказами для досягнення кінцевого позитивного результату. Від цього багато в чому залежать кроки до зменшення собівартості, знаходження шляхів підвищення конкурентного товару на ринок, прагнення до оптимального розширеного та фінансово стабільного розвитку.

Нажаль, підприємства України на сьогодні знаходяться у надзвичайно важкій ситуації, постільки в країні іде повномасштабна війна, порушена логістика, ринку сировини та збуту продукції, колосальні руйнування та фінансові витрати на посилення обороноздатності держави.

Якщо брати до уваги, які ж резерви потрібно задіяти, то тут слід підходити комплексно, тому що цей процес взаємопов'язаний, разом з тим вони діють самостійно. Аналіз та практика підтверджують наявність двох типів або класів резервів, це підтверджують і науковці котрі займалися дослідженням зазначених питань. Так до відповідних груп вони відносять:

- *техніко-організаційні резерви, тобто інноваційні;

- *внутрішньовиробничі, які прямо залежать від типу виробництва, умов здійснення діяльності та організаційної моделі господарювання

Як ми уже відмічали, ДП «Сумська біологічна фабрика» залишилось єдиним державним підприємством виробником та постачальником серед державних підприємств - постачальників на ринок ветеринарних препаратів, у тому числі шляхом участі у державних тендерах, що проводяться Державною службою України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів

Проте не слід забувати, що на сьогоднішній день з урахуванням умов діяльності є досить високий ризик пов'язаний, перш за все з виробництвом.

Тому доцільно ці виклики враховувати, як в процесі здійснення планування, так і при розробці стратегії відносно економії затрат і пониження собівартості. Хоча як відомо, не на всі процеси можуть впливати управлінські рішення, процеси споживання діють стихійно і проявляються в господарській практиці з позицій комплексного затратного підходу.

Суттєвий вплив на затрати виробничого циклу, відбувається різними шляхами, одним із таких підходів є застосування новітніх прогресивних підходів до організації праці працівників.

На наш погляд, ефективне управління персоналом – це надважливий фактор, цьому питанню в свій час велику увагу приділяла Михайлова Л.І., результативності, прибутковості та конкурентоспроможності продукції, це інструмент, який дозволяє впливати на продуктивність працівників і соціально-орієнтоване управління, що дуже необхідно на сьогодні.

Рисунок 3.2 – Основні стратегічні напрямки рівня роботи з персоналом

Джерело: складено автором за результатами дослідження наукових праць

За результатами власного аналізу наукових публікацій, ми намагалися узагальнити різноманітні підходи щодо, що відображено на рисунку 3.2. Впровадження зазначених напрямків повинно вплинути на ефект використання персоналу, як наслідок це обов'язково поліпшить імідж та зміцнить позиції суб'єкта господарювання на сучасному ринку.

Для наглядності та наочного прикладу заслуговує на певну увагу створена і апробована в Японії система організації виробництва «justintime», яка достатньо широко заповонила ринок усього світі. Сутність полягає в наступному «потрібне місце, визначений час, необхідна кількість» лише за рахунок цього, своєчасного постачання ресурсів, знижуються затрати виробництва.

Також в міжнародній практиці набули широкого поширення такі підходи до зниження витрат: «таргет-костинг» (targetcosting); «кайзен» («kaizen» перекладається як «покращення, вдосконалення» (від «кай» - «зміна» і «зен» - «добре») та ряд інших.

Розглянемо інформацію по таблиці 3.9 щодо підходів, які широко використовуються у світовому масштабі, уже досить давно та успішно.

Таблиця 3.9 – Визначення методів управління витратами

Назва методу	Основне визначення методу
Таргет-костинг	Метод управління собівартістю продукції, сутність якого полягає в зниженні собівартості продукції на всьому її виробничому циклі за рахунок застосування виробничих, інженерних, наукових досліджень та розробок
Кайзен костинг	Метод поступового зниження витрат на етапі виробництва продукції, в результаті якої досягається необхідний рівень собівартості та забезпечується прибутковість виробництва
Гоал-костинг	Метод калькулювання собівартості продукції, в основі якого лежить калькулювання цільової собівартості шляхом постановки кайзер-завдань; їх вирішення зусиллями працівників підприємства сприятиме поступового зниження витрат і досягнення такого рівня собівартості, при якому забезпечується необхідна норма прибутку
Абзорпшен-костинг	Метод калькулювання продукції з розподілом всіх витрат між реалізованою продукцією та залишками товарів
Директ-костинг	Метод обліку собівартості продукції, який ґрунтується на поділ загальних витрат підприємства на постійні, які не залежать від кількості продукції, виробленої на одиницю часу, прямо пов'язані з кількістю продукції, виробленої на одиницю часу

Джерело: Джерело: складено автором за результатами дослідження наукових праць

Аналіз сутності підходів «таргет-костинг» і «кайзен-костинг» в цілому не відрізняються друг від друга, тобто їх призначення виконувати одне завдання, але досягнення кінцевої мети різні, тобто різні методи досягнення, різні життєві цикли. При цьому доцільно нагадати, що вплив на рівень окремих затрат, до

розумного рівня також відбувається на різних етапах «планування – розробка – виробництво».

Вплив на коливання собівартості товарів впливають різні затрати, рисунок 3.3.

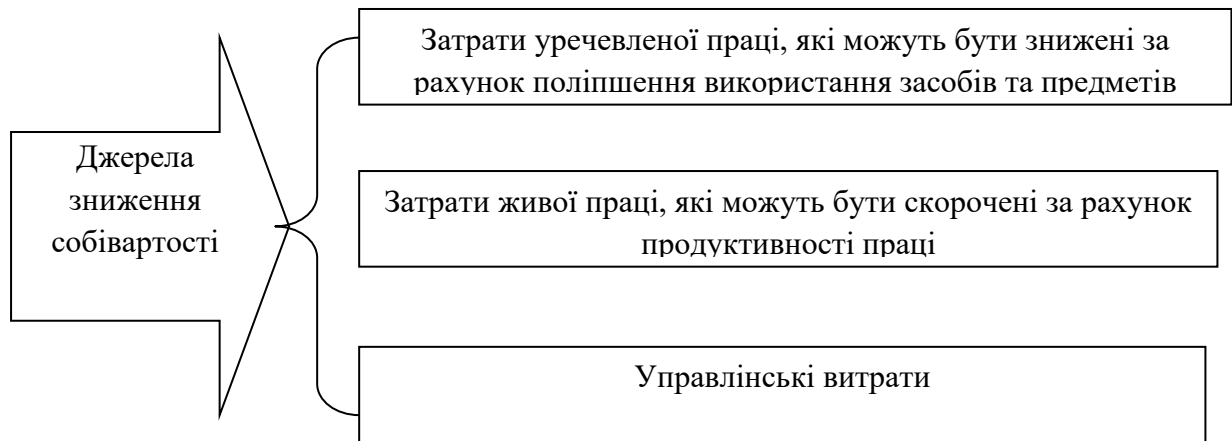

Рисунок 3.3 – Джерела зниження собівартості

Джерело: сформовано автором

Сучасна ситуація спонукає вітчизняні підприємства (підприємців), з метою стабільного місця на ринку товарів (послуг) дбати не лише про свою репутацію, що є звичайно надважливим, а й підвищувати ефективність діяльності, це звичайно надасть можливість переваги над прямими конкурентами.

Повномасштабна війна в державі, інфляційні процеси, втрата логістичних шляхів збуту продукції та інші фактори зробили зміцнення ефективності діяльності підприємства більш важливим і актуальним, ніж будь-коли.

Резерви підвищення економічності виробництва – це не що інше, як намагання зростання виробництва товарів суб'єктом, при розумному та бережному відношенню до ресурсів господарства, якими воно володіє.

Економічний ефект передбачає пошук будь-якого корисного результату, вираженого у вартісній оцінці. Якісним показником корисного результату, як правило виступають прибуток і/або економія затрат/ресурсів.

ВИСНОВКИ

Під час підготовки та написання кваліфікаційної роботи нами було досліджено, проаналізовано та зроблено наступні висновки:

1. В умовах розвитку ринкових відносин та розширення глобалізаційних процесів в економіці держави урізноманітнюються види затрат, розширюється спектр підходів відносно дефініції поняття як «витрати», та і «доходи». Витрати, як економічна категорія, без якої процес управління підприємством не можливий.

Здійснюючи дослідження даного питання, ми дійшли висновку, що вітчизняне визначення закріплене у НП(С)БО та визначення за Міжнародними стандартами фінансової звітності, практично подібні. Разом з тим, у міжнародній практиці немає аналогу вітчизняному стандарту «Витрати», а відповідна інформація про облік, визначення та визнання витрат прописані в ряді Міжнародних стандартів фінансової звітності.

В сучасній науковій літературі існують різні тлумачення щодо трактування сутності доходів, це призводить до певних суперечностей та неоднозначності у висвітленні даної економічної категорії.

Таким чином, як результат нашого дослідження, пропонуємо власне уточнене визначення доходу: дохід – збільшення економічних вигод унаслідок надходження активів і/або збільшення їх вартості та зменшення зобов'язання, що призводить до зростання власного капіталу (за винятком внесків учасників) внаслідок здійснення певного виду діяльності й отриманих конкурентних переваг у результаті прийняття ефективних управлінських рішень.

2. Обліковий процес на досліджуємому підприємстві є занадто складним, адже виробництво і реалізації ветеринарних препаратів включає в себе велику кількість етапів та технологічних особливостей. Саме тому менеджмент підприємства має організувати ефективне обліково-аналітичне забезпечення процесу управління витратами.

3. Не можна не погодитися, з думками відомих вітчизняних вчених, що формування прогресивних систем і моделей бухгалтерського обліку, як і

нормативно-правової бази ведення обліку справа надзвичайно складна і нелегка. Вона потребує найвищої теоретичної підготовки вчених і практиків, які займаються питаннями розробки рекомендацій з удосконалення обліку та його системи в правовому полі.

4. Державне підприємство «Сумська біологічна фабрика» яке виступає об'єктом дослідження, засноване у 1931 році, спеціалізувалось на виготовленні сировотки проти чуми свиней.

Підприємство вперше в галузі освоїло і довгий час у галузі було єдиним підприємством по виробництву протиящурної вакцини, що зіграло вирішальну роль у боротьбі зі ящурною інфекцією.

Із 2000 року підприємство виготовляло широкий асортимент імунопрофілактичних, лікувальних, біостимулюючих препаратів, поживних середовищ, гідролізатів. Свою продукцію підприємство експортувало раніше, тобто до війни, за кордон.

Крім того, ДП «Сумська біологічна фабрика» залишилась єдиним державним підприємством виробником та постачальником серед державних підприємств - постачальників на ринок ветеринарних препаратів.

5. Для того, щоб мати загальну уяву про реальний економічний та фінансовий стан досліджуємого об'єкта, нами було здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності по окремих показниках за період з 01.01.2019 року по 31.12.2023 року.

Лише у 2023 році спостерігаємо, що підприємство досягло позитивного результату спрацьовано із загальним позитивним результатом, в сумі 2,8 млн. гривень, що майже у 200 раз більше проти базисного 2021 року.

Таким чином, загальні тенденції погіршення фінансового стану, спад виробництва, які просліджувалося упродовж 2020-2021 років у порівнянні із більш успішним 2019 роком посилилися у 2022 році, але завдяки титанічним зусиллям 2023 рік не дивлячись ні нащо, можна вважати більш успішним, прибутковим.

6. Підприємство ДП «Сумська біологічна фабрика» відповідно до наказу №55 від 31.10.2023 року для ведення бухгалтерського обліку застосовує комп'ютерну програму «1С-Підприємство».

За словами працівників бухгалтерії та головного бухгалтера підприємства, даний програмний продукт в повній мірі задовольняє всі потреби менеджменту підприємства.

Проте доцільно пам'ятати, що даний програмний продукт на сьогодні заборонений для використання в Україні, особливо для державних підприємств, крім того її функції не відповідають сучасним вимогам управління. Проаналізувавши представлені на сьогодні програмні продукти, ми рекомендуємо підприємству перейти на застосування продукту BAS Комплексне управління підприємством.

7. Для досягнення дієвості аналізу необхідна повна, об'ємна та якісна інформація, однієї економічної інформації, яка підготовлена бухгалтерією підприємства недостатньо, потрібна також технологічна, технічна, кадрова і інша інформація, для досягнення запланованого результату.

Якщо розкрити поняття своїми словами, то під«економічною інформацією» слід розуміти всю масу даних або взагалі по підприємству, або по окремому підрозділу чи галузі. У третьому розділі нами було здійснено, настільки це можливо, спробу здійснити поглиблений аналіз доходів і витрат основної діяльності.

Провівши коефіцієнтний аналіз діяльності підприємства за звітний період, доцільно відмітити, що на кінець 2023 звітного року вони всі перевищують оптимальне значення, а такі показники як коефіцієнт покриття та коефіцієнт фінансової стійкості майже у 2 рази перевищує нормативне значення.

8. Аналітична робота поряд з обліком, контролем та менеджментом займає ключову роль у діяльності підприємства, має особисту, присутню лише йому основу.

Сучасний світ у всіх галузях свого розвитку не може обходитися без інформаційних технологій, в зв'язку з тим, щоб отримати швидку, об'єктивну та

безперервну інформацію про всі процеси що відбування на об'єкті, неможливо без використання передових, новітніх ІТ-технологій.

Звичайно зазначені програмні продукти мають достатньо широку мережу універсальних механізмів, які здатні надати можливість їх використання на практиці для проведення дієвого аналізу різноманітних бізнес-процесів суб'єкта господарювання

Однією з умов вище зазначених програмних комплексів є забезпечення взаємодії з програмними продуктами, які використовує підприємство. Без цієї ув'язки не можливе використання любого аналітичного продукту, бо інформаційною базою є дані бухгалтерського обліку господарства.

9. Як ми зазначали раніше у параграфі 2.1 кваліфікаційної роботи, на об'єкті дослідження у ДП «Сумська біологічна фабрика» функціонує фінансово-маркетинговий відділ.

Призначення маркетингового відділу переоцінити в сучасному світі неможливо, на досліджуваному об'єкті в його структурі передбачені відповідні сектору, з чітко визначеними сферами впливу діяльності підприємства зокрема: сектор дослідження і оцінки ринків збуту товарів, рекламний сектор від ефективності роботи якого кінцевий споживач товару буде мати нагоду отримати всебічну інформацію про продукт, технічного супроводження маркетингової діяльності.

10. Кожному підприємству властива лише власна система відносин виробництва, не виключенням є об'єкт дослідження, виробничі та управлінські зв'язки, визначає створюються таким чином, щоб на протязі всього виробничого циклу була можливість втручання в цей процес, відповідними рішенням, наказами для досягнення кінцевого позитивного результату.

Нажаль, підприємства України на сьогодні знаходяться у надзвичайно важкій ситуації, постільки в країні іде повномасштабна війна, порушена логістика, ринку сировини та збуту продукції, колосальні руйнування та фінансові витрати на посилення обороноздатності держави.

Тому доцільно ці виклики враховувати, як в процесі здійснення планування, так і при розробці стратегії відносно економії затрат і пониження собівартості. Хоча як відомо, не на всі процеси можуть впливати управлінські рішення, процеси споживання діють стихійно і проявляються в господарській практиці з позицій комплексного затратного підходу.

11. На наш погляд, ефективне управління персоналом – це надважливий фактор, результативності, прибутковості та конкурентоспроможності продукції, це інструмент, який дозволяє впливати на продуктивність працівників і соціально-орієнтоване управління, що дуже необхідно на сьогодні.

Впровадження зазначених напрямків повинно вплинути на ефект використання персоналу, як наслідок це обов'язково поліпшить імідж та зміцнить позиції суб'єкта господарювання на сучасному ринку.

12. На сьогодні у міжнародній практиці набули широкого поширення такі підходи до зниження витрат: «таргет-костинг» (targetcosting); «кайзер» («kaizen» перекладається як «покращення, вдосконалення» (від «кай» - «зміна» і «зен» - «добре») та ряд інших.

Сучасна ситуація спонукає вітчизняні підприємства (підприємців), з метою стабільного місця на ринку товарів (послуг) дбати не лише про свою репутацію, що є звичайно надважливим, а й підвищувати ефективність діяльності, це звичайно надасть можливість переваги над прямими конкурентами.

Резерви підвищення економічності виробництва – це не що інше, як намагання зростання виробництва товарів суб'єктом, при розумному та бережному відношенню до ресурсів господарства, якими воно володіє.

Економічний ефект передбачає пошук будь-якого корисного результату, вираженого у вартісній оцінці. Якісним показником корисного результату, як правило виступають прибуток і/або економія затрат/ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волошина О. А., Кордзаія І. А., Даценко С. М., Ульченко А. М. Методичні підходи до аналізу доходів підприємства та факторів їх формування. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/49.pdf (дата звернення 16.01.2024)
2. Герасимчук О. В. Шляхи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. *Економічний простір*. 2020. №153. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/448/436> (дата звернення 14.09.2024)
3. Гуріна Н.В. Економічна сутність доходів та їх класифікація: проблеми і шляхи вирішення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Випуск 12. Частина 1. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/51.pdf (дата звернення 12.02.2024)
4. Господарський Кодекс України: Закон України № 436-IV від 16 січня 2003 року (у редакції Закону №4017-IX від 15.11. 2024 року). /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 20.02.2024)
5. Домбровська Л. В.Зміцнення фінансової стійкості підприємства шляхом оптимізації структури капіталу. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2014. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2731>
6. Економічна енциклопедія. У трьох томах. – Т. 1 / за ред. С.В. Мочерного та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 863 с.
7. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства Фінансів України №291 від 30 листопада 1999 року (у редакції наказу №0134-24 від 23 лютого 2024 року). /Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 10.06.2024)

8. Козаченко Г.В. Управління затратами підприємства: [монографія] / Козаченко Г.В., Погорелов Ю.С., Макухін Г.А. – К.: Лібра, 2007. 320 с.

9. Костирко Л.А., Євтушенко М.В. Фінансова стійкість корпоративних підприємств у категоріях економіко-вартісного тяжіння показників. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №21. С 28-33.

10. Коваль О. А., Літус П. Р. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/79.pdf (дата звернення 10.10.2024)

11. Максименко Д.В., Даниш Н.І. Аналіз резервів зниження собівартості продукції. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 5 (16). URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/5_16_uk/62.pdf (дата звернення 04 11.2024)

12. Мулик Т. О. Методичні підходи до аналітичного забезпечення управління доходами. *Агросвіт*. 2020. №6. С. 77–86. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/6_2020/10.pdf (дата звернення 14 11.2024)

13. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки: наказ Міністерства Фінансів України №170 від 14 лютого 2006 року. / Міністерство Фінансів України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE12206?an=8> (дата звернення 24 11.2024)

14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства Фінансів України №73 від 07 лютого 2013 року (у редакції наказу від 03 листопада 2024 року)./ Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 16.09.2024)

15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства Фінансів України №318 від 31 грудня 1999 року (у редакції наказу №588 від 29 вересня 2020 року). /Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 16.09.2024)

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: наказ Міністерства Фінансів України №290 від 29 листопада 1999 року (у редакції

наказу №1020-20 від 03 листопада 2020 року). /Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення 26.09.2024)

17. Податковий Кодекс України: Закон України №2755-VI від 02 грудня 2010 року (у редакції станом на 01 жовтня 2024 року). /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 16.08.2024)

18. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України №996-XIV від 16 липня 1999 року (у редакції від 03.09.2024 року). /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 16.04.2024)

19. Переклад Міжнародних стандартів фінансової звітності 2024 (доповнюється). URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_of_2024-736 (дата звернення 15.05.2024)

20. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства Фінансів України №879 від 02 вересня 2014 року (у редакції наказу №0779-22 від 27 липня 2022 року). / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 20.05.2024)

21. Про інформацію: Закон України №2657-XII від 02 жовтня 1992 року (у редакції Закону №4017-IX від 15 листопада 2024 року). /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення 16.09.2024)

22. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства Фінансів України №88 від 24 травня 1995 року (у редакції наказу №0323-23 від 09 березня 2023 року). /Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення 16.09.2024)

23. Полятикіна Л. І., Бур'ян Н. Ю. Формування та облік доходів і витрат підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Випуск 33. Частина 2. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/33_2_2020ua/7.pdf (дата звернення 04.01.2024)

24. Радіонова Н. Й. Науково-методичні підходи до пошуку резервів зниження виробничих затрат на підприємстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Випуск 13, частина 2. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/15818/1> (дата звернення 16.11.2024)

25. Стратегія підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання державного сектора економіки: розпорядження Кабінету Міністрів України №662-р від 27 травня 2015 року (у редакції розпорядження №328-2017-р від 18 травня 2017 року). /Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/662-2015-%D1%80#Text> (дата звернення 26.11.2024)

26. Токар Н.І. Особливості організації обліку та звітності на підприємствах з виробництва фармацевтичних препаратів. / *Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції*(м. Суми, 19 листопада 2024 р.) / за ред. проф. Назаренка О.В. Суми: СНАУ, 2024. 388 с. (С. 73-75).

27. Токар Н.І. Відмінності в обліку витрат за національними та міжнародними стандартами. /*Сучасні економічні та правові тенденції: міждисциплінарні рішення для сталого розвитку: Міжнародна науково-практична конференція* (м. Рівне, 12 листопада 2024 р.). м. Рівне, ЦФЕНД. Україна. 2024. 67 с. (С. 29-32),

28. Чайка Т.Ю., Лошакова С.Є., Водоріз Я.С. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності за балансом, урахування фінансових і виробничих особливостей підприємства під час здійснення коефіцієнтного аналізу ліквідності. *Економіка і суспільство*. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/139.pdf (дата звернення 16.07.2024)

29. Цивільний Кодекс України: Закон України № 435-IV від 16 січня 2003 року (у редакції Закону №3257 від 03.09. 2024 року). /Верховна Рада України. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 06.06.2024)

30. Tetiana V. Sak, Natalia P. Shepelyuk. Diagnosticsofthefinancialstabilityoftheenterprise: methodologyandapplicationpractice. *EconomicjournalOdessapolytechnicuniversity*. 2023. № 4(26). URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2023/No4/37.pdf> (дата звернення 10.10.2024)

31. Thomas R. IttelsonFinancialStatements: A Step-by-StepGuidetoUnderstandingandCreatingFinancialReportsPaperback. *NewJersey: TheCareerPress, Inc.*, 2009. 285 p.

32. Varchuk O.A., Malinovska K.I. Assetinventory: concept, purpose, tasks, objectsandstagesofleadthrough. *Accounting. Analysis. Audit*. 2014. №3(13). P. 82-86. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2014/No3/82-86.pdf> (дата звернення 22.10.2024)

33. KovtunenکوYu.V., Hryhorieva A.V., ProbnıyakO.Ye. TheRoleoftheEnterprise's PricePolicyinModernConditions. Reviewarticle. *ECONOMICS: timerealities*. 2023. №6(70). P. 37-43. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No6/37.pdf> (дата звернення 26.09.2024)

34. RogozaM.Ye., Perebyynis V.I., KononenkoZh.A., Mykolenko I.H. AdvanceinInformationSupportforBusinessManagementintheContextofDigitalEconomy. Reviewarticle. *ECONOMICS: timerealities*. 2024. №1(71). P. 50-56. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No1/50.pdf> (дата звернення 06.09.2024)

ДОДАТКИ